

Özgüneş Mehmet'in, İlköğretim ve eğitim kanunu teklifi ve Sosyal İşler, Güvenlik ve İktisat komisyonları raporları (2/119)

Millî Birlik Komitesi Başkanlığına

İlköğretim ve eğitim Kanunu ile gerekçesini takdim ediyorum. Gereğine müsaadelerini arz ederim.

Özgüneş Mehmet

GEREKÇE

Cumhuriyetin ilânından beri, ilköğrenimi yurt ölçüsünde yaymak için harcanan bütün gayretlere rağmen bugün henüz bunu başaramamış bulunmamızın sebepleri arasında, günün ihtiyaçlarını karşılayabilecek, maksada uygun bir İlköğretim Kanununun bulunmayışı başta gelmektedir.

Gerçekten, 47 yıl önce yürürlüğe girmiş olan «Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkati», zamanın taleplerine göre iyi hazırlanmış ise de, bugünün ihtiyaçlarını tamamen cevaplandıramadığı gibi, birçok maddeleri de değişikliğe uğramış veya yürürlükten kaldırılmıştır.

1942 yılında yürürlüğe giren 4274 sayılı Kanun ise, yalnız köy okulları ve köy öğretimi ile ilgili hükümleri ihtiva etmekte olup birçok maddeleri değişikliğe uğramıştır.

Bu durum karşısında, Millî Eğitim Bakanlığınca köy, kasaba ve şehri bütünüyle ele alan bir «İlköğretim kanunu tasarısı» hazırlanması zarureti duyularak evveleminde ilköğretimin memleketimizdeki yüz yıllık tarihçesi, başka memleketlerde bu alanda harcanan gayretler, Milletlerarası Eğitim Kongrelerinde bu konu etrafında varılan sonuçlar incelenmeye tâbi tutulmuş ve ilgililer arasında anketler açılmıştır. Bunun arkasından, bütün bu incelemelerin ışığı altında hazırlanan tasarı, 1953 te toplanan Beşinci Millî Eğitim Şûrasının tasvibinden de geçmiştir.

Arada geçen zaman zarfında vâkı olan gelişmelerle uzmanların düşünceleri de dikkate alınarak yenibaştan işlenen tasarıda :

a) İlköğretim Kurumları arasında yalnız ilkokullara değil, ferdin eğitiminde çok önemli bir rolü olan ve onu ilköğretime hazırlıyacak bulunan okul öncesi kurumlara, ayrıca ilkokuldan sonra daha yüksek öğretim kurumlarına gidemeyecek olanların genel bilgilerini artıracak, onlara öğretim hayatı için daha faydalı bilgi ve maharetler kazandıracak yetiştirici ve tamamlayıcı kurslara da yer verilmiştir.

b) İlkokullarda görevli öğretmen ve idarecilerin sorumlulukları ile yetkileri ihtiyaca göre belirtilmiş; orta ve teknik öğretim kurumlarında olduğu gibi ilkokulların idarecilerine de «müdür» unvanı ve kalabalık okullarda idari işleri ağır olan ilkokul müdürlerine yardımcı verilmesi düşünülmüş; bugün ilçelerin ilköğretim işleriyle uğraşan ve aynı zamanda bir okulun başöğretmeni bulunan Millî Eğitim memurlarının bu tasarıyla işlerinin bir kat daha genişlediği ve sorumluluklarının da arttığı hesaba katılarak bunların unvanının «İlköğretim müdürü» ne çevrilmesi uygun görülmüş, öğretmen ihtiyacı tamamen karşılanıncaya kadar, bir kısım köy okullarının öğretmensiz kalmasını önlemek maksadiyle muvakkat bir tedbir olarak; «geçici öğretmenlik» ihdası da düşünülmüştür.

c) İlköğretimin gelişmesi için yerinde ve zamanında gerekli çarelere başvurulabilmesi, okul çalışmalarının çevre özelliklerine göre ayarlanması; okul ve öğrenci ihtiyaçlarının sağlanması;

çevredeki ilköğretim çalışmalarında iş birliğinin kurulması; ilköğretime ve halk eğitime karşı yurttaşlar arasında geniş ölçüde ilgi uyandırılması maksadiyle «İlköğretim kurulları» kurularak bunların görevleriyle yetkileri tesbit olunmuştur.

d) Bilhassa köylerde ilkokulların çalışma zamanlarının, köylü yurddaşların iş hayatlarıyla sıkı sıkıya ilgisi olduğu, köy çocuklarının küçük yaştan itibaren birer üretim elemanı bulundukları göz önünde tutularak okulların çalışma, kapanma ve öğretime ara verme zamanlarının bulunulan yerin tabii, ekonomik ve sosyal şartlarına göre ayarlanmasına imkân verilmiş; bununla beraber, programın bütünüyle uygulanması ve okul çalışmalarından beklenen verimin de tam olarak alınabilmesi için köy, kasaba ve şehir okullarının yıllık fiili öğretim günlerinin asgari sayısı tesbit olunmuştur.

e) Mecburi öğrenim çağındaki çocukların, ilkokullara kayıt ve devam işinin daha kısa, tesirli ve pratik yoldan sağlanması, devama engel olan maddi ve mânevi sebeplerin okul idareleri ve mahallî kurullarca araştırılıp bunlara çare bulunması ve her şeyden önce velilerin aydınlatılıp uyarılarak dâvaya inandırılması, kısaca bu hususta onlarla iş birliği yapılması; ancak, bu çarelere başvurulduktan sonra hâlâ çocuklarını okula göndermeyen veliler hakkında ceza yoluna gidilmesi ve suçun tekrarında cezanın ağırlaştırılması düşünülmüştür.

Bu konuda yapılacak kovuşturma ve işlemlerle; ayrıca halkı ilköğretime isteklendirmek üzere ilköğretim görmüş erkek vatandaşların - Askerlik eğitim ve öğretimini daha çabuk kavrayacakları da göz önünde tutularak - hizmetlerinin kısaltılmasıyla, kadın yurtdaşlardan da yoksul durumda olanlara evlenirken yardım yapılmasıyla ilgili hükümler konulmuştur.

f) İlköğrenim mecburi olduğuna göre, başka memleketlerde olduğu gibi, ilköğretim kurumlarına giden, hiç olmazsa yoksul öğrencilerin kitap ve başka ders araçlarının; giyecek, yiyecek ve belli başlı tedavi masraflarının sağlanması gibi sosyal yardımlar gerekli görülmüştür.

Bu iş, yetişmekte olan nesillerin ihtiyaçlarının (Eğitim, sağlık ve sosyal yönlerden) bir bütün halinde, başka bir deyimle gelecekte çeşitli memleket hizmetlerinde (Ordu, endüstri, tarım alanları ve diğer çeşitli iş yerleri) yer alacak insan gücünün küçük yaştan itibaren ele alınması mânasını taşır.

g) Okul yapımıyla onarımına, okul için ayrılacak arsa, arazi ve uygulama bahçelerine ait problemler yıllardan beri kazanılan tecrübelerden faydalanılarak ve 4274 sayılı Kanunla 5210 sayılı Kanunun, okul yapımı ve arâzi işlerinde, köylüye yüklenen mükellefiyetlerin 5878 sayılı Kanunla kaldırılmış bulunması da göz önüne alınarak, bu hususlarda kolaylık sağlayacak esasların vaz'ına çalışılmıştır.

h) Memleketimizdeki ve yabancı memleketlerdeki ilköğretimin tarihi gelişimi gözden geçirildiği zaman, bu hizmetin sağlam gelirlerle beslendiği devirlerde ve yerlerde başarı elde edildiği, böyle olmadığı yerlerde ve zamanlarda da müsbet sonuçlara varılamadığı görülmektedir. Bu itibarla, mecburi ilköğretimin en kısa bir zamanda gerçekleştirilebilmesi ve plânlanabilmesi için tasarıda şu esaslar benimsenmiştir.

1. İlköğrenim için sağlam gelir kaynakları bularak büyük ölçüde ilk tesis ihtiyaçlarını (bina, eşya), Devlet yardımıyla sağlamak üzere 10 yıl içinde plânlaştırmak,

2. Öğretmen aylıklarının Devlet bütçesinden ödenmesi yolunu muhafaza etmek :

3. Yukarda sözü geçen öğrencilere yapılacak sosyal yardım işleriyle okulların daimî ufak masrafları, eğitim ve öğretim araçları için Devlet bütçesinden ve diğer kaynaklardan faydalanarak her ilde bir ilköğretim giderleri fonu kurmak,

Kanun teklifinde yer alan maddelerin açıklanması

Genel hükümler :

Madde 1 - 2 — Anayasanın, kadın, erkek bütün vatandaşların ilköğretimden geçme mükellefiyetini ve Devlete bunu gerçekleştirme vazifesini veren hükmü, tasarının birinci ve ikinci maddesinin ruhunu teşkil etmektedir.

İlköğretim, çocuğun bedenî, fikrî, ve ahlâkî gelişmesine yardım eden, teşkilâtî ilk eğitim basamağıdır. Bu eğitimin kadın, erkek bütün Türklere şâmil, millî amaçlara uygun bir yurttaşlık eğitimi olması gerektiği esas olarak ifade edilmiştir.

Çocukların, yarım cemiyete karşı yüklenecekleri vazife ve sorumlulukları daha iyi kavramaları ve hayat için gerekli maharet ve alışkanlıkları kazanmalar, ancak cemiyetin küçük bir parçası olan okul topluluğu içinde yaşayarak ve karşılıklı münasebetlerde bulunarak mümkün olabileceğinden, mecburi öğrenimin ilkokuldan başka yerde yapılamıyacağını tasrihi lüzumlu görülmüştür.

Madde 3. — Mecburi öğrenim çağının hangi yaşta başlayıp, hangi yaşta sona ereceği hususunun tesbitinde 5955 ve 5956 sayılı kanunlardaki hükümler yerinde görüldüğünden, bu esaslar aynen benimsenmiştir.

Madde 4. — Türk Vatandaşı kız ve erkek çocuklara, millî bir eğitimin ancak Türk okullarında sağlanabileceği dikkate alınarak, mecburi öğrenimin yalnız bu okullarda yapılabileceği kaydolunmuştur.

Madde 5. — Mecburi öğrenim çağında bulunan Türk vatandaşı çocukların hastalık, yurt dışında bulunmak veya ikamet ettikleri mahallerde okul bulunmamak gibi engellerden başka hiçbir sebeple ilkokuldan geçme mecburiyetinden istisna edilemeyecekleri belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Teşkilât

Madde 6. — Teşkilât bölümünde, ilköğrenim kurumları, mecburi ve ihtiyari olmak üzere iki bölümde mütalâa edilmiştir. Mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların devamlı mükellef bulundukları ilkokullar ile mecburi öğrenim çağını bitirmeden ilkokuldan diploma almış çocukların devam edecekleri yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar ile özel eğitim ve öğretime muhtaç çocuklar için açılacak okullar, sınıflar da mecburi ilköğrenim kurumları arasına alınmıştır.

İhtiyari ilköğrenim kurumları ise, okul öncesi kurumlarla, mecburi öğrenim yaşından sonrakilerin devam edecekleri tamamlayıcı kurslar olarak tesbit edilmiştir.

Madde 7. — Bu madde ilkokulün amacı açıklanmış ve tarifi yapılmıştır.

Madde 8. — Beş yıllık ilköğrenim süresi, bilhassa doğrudan doğruya hayata atılacak vatandaşlar için kâfi gelmekte ise de, mecburi öğrenim çağındaki çocukların henüz mühim bir kısmının okutulmamakta olması ve daha çok sayıda öğretmene ihtiyaç bulunması dolayısıyla ilköğrenimi yüzde yüz tahakkuk ettirmek için başarmaya mecbur olduğumuz işlerin çokluğu bu sürenin hemen artırılması imkânı vermektedir. Bu itibarla 8 nci madde hükmü bu sürenin artırılmasına imkân verecek şekilde tesbit olunmuştur.

Madde 9. — Nüfus sayısı, coğrafi vaziyeti ve kuruluşları bakımlarından her birinde ayrı ayrı okul açılmasına imkân görülmiyen köyler için yatılı ve yatsız bölge okulları açılması, mümkün olmadığı takdirde gezici öğretmenlikler ve ihtiyaca göre gezici okullar ihdası gerekli görülmüştür.

Madde 10. — Köy halkının iş ve üretim hayatının icabı olarak muhtelif mevsimlerde köyün dışına taşınması halinde aynı köy okulunun da halkı takibetmesi, halka hizmet prensibinin icabı sayılmıştır.

Madde 11. — Mecburi öğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini, her hangi bir

sebeple emsalleri ile birlikte zamanında yapmamış olmakla beraber, öğrenim çağı dışına çıkıncaya kadar ilkokulu bitiremeyecek yaşta bulunan çocuklara, kısa yoldan ilköğrenim vermek veya doğrudan doğruya ilkokul birinci sınıf öğretimini takibedemeyecek durumda olup, ayrıca yetiştirilmelerine lüzum görülen çocukları ilkokula hazırlamak maksadiyle açılacak yetiştirici sınıflar; ilkokulu bitirmiş oldukları halde, henüz mecburi öğrenim çağında bulunan çocuklardan daha yüksek öğrenim kurumlarına gidemeyecek durumda olanların genel bilgilerini artırmak ve onlara iş ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve mahareti kazandırmak maksadiyle açılacak yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflarla kursların gayeleri bu maddede belirtilmiştir.

Madde 12. — Mecburi öğrenim çağında bulundukları halde, beden ve ruh ârizaları yüzünden normal çocuklar için açılan öğrenim kurumlarında yetiştirilmelerine imkân görülmiyen veya üstün kabiliyetleri dolayısıyla normal çocukların okullarına ve sınıflarına devam ettirilmeleri uygun bulunmayan çocukların özel bir öğretim ve eğitime tâbi tutulmaları dikkate alınmıştır.

Madde 13. — Henüz mecburi öğrenim çağına gelmemiş bulunan ve bilhassa ana - babaları işe gittikleri için yalnız ve bakımsız kalan çocukların, sağlık şartları ve yaşlarının icabettirdiği terbiyevi bir iltimam içinde geliştirilmeleri maksadiyle mümkün olan yerlerde çocuk bahçeleri ve ana okulları açılması hedef tutulmuştur.

Aynı maddenin 2 nci fıkrası ile, mecburi öğrenim çağı dışına çıkmış olup, daha yüksek öğrenim kurumlarına devam edemeyen vatandaşların genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha becerikli iş ve istihsal unsuru olarak yetiştirilmelerini sağlamak maksadiyle ihtiyacı kurslar açılması düşünülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

İlde ilköğretim görevlileri

Madde 144. — Tasarımın ikinci bölümünde ilköğretim görevlileri ile bunların ne suretle tâyin edilecekleri, yetkileriyle sorumlulukları tesbit edilmiştir.

Madde 15 - 16 ve Geçici madde 3. — 15 477 köy okuluna ve ayrıca memleketin muhtelif yerlerinde muhtarlıklara bağlı olup miktarları 6 - 7 bin arasında tahmin edilen ve herbirinde birer okul açılması mümkün olmayan küçük iskân mahalleleri için merkezî durumda olanlarından bir kısmında yatılı veya gündüzlü köy okullarının açılmasına ihtiyaç bulunduğu, şehir ve köylerde 7 - 11 yaşlarında bir milyondan fazla çocuğu okutmak mecburiyeti karşısında bulunduğu ve birçok yerlerde çifte ve bazı şehirlerde üçlü ve hattâ dördürlü öğretim yapılmasına rağmen, sınıflardaki kalabalığın önüne geçilememiş olduğuna göre, ilçe ve daha yüksek okul mezunlarının, meslek derslerinden ve bunların tatbiaktından imtihan vermeleri şartıyla, ilkokul öğretmenliğine alınmaları; geçici 2 nci madde ile de ihtiyaç halinde ortaokul mezunlarının, açılacak kurslarda yetiştirilerek maaş karşılığı ücretle ve «Muvakkat öğretmen» unvanı ile tayinleri düşünülmüştür.

Türlü sebeplerle açılan öğretmenliklerde vekil olarak çalıştırılanlara 3656 sayılı Kanun gereğince ancak 6 ay müddetle vekâlet ücreti verilmesi, bu müddetin sonunda sınıfların açık kalması mahzurunu doğurduğundan, vekillerin ders yılı sonuna kadar devam edeceğinin ve kendilerine bu müddete ait vekâlet ücreti verileceğinin kaydına lüzum görülmüştür.

Madde 17. — Bu maddede okul öncesi kurumlarına kimlerin öğretmen tâyin olunacakları kaydolunmuştur.

Madde 18. — Birden fazla öğretmenli okullarda başöğretmen unvanını taşıyan ilkokul idarecilerinin, diğer öğrenim kademelerinde «müdür» unvanını alan idareciler gibi aynı mahiyet ve hacimda idari işlerde vazifelendirilmiş bulundukları göz önünde tutulup, bunlara da «müdür» unvanı verilmesi uygun görülmüştür.

Dersane ve öğrenci sayısının fazlalığı dolayısıyla idari işleri çoğalmış bulunan ilkokullara

diğer öğrenim basamaklarında olduğu gibi müdür yardımcısı verilmesi de zaruri görülmüştür.

Madde 21 - 22. — Bu maddelerde de ilkokul müdürleriyle ilköğretim müdürlerinin tâyin şartları belirtilmiştir.

Madde 23. — İlköğretim müfettişliği için aranan muayyen evsaf ve şeraiti belirten bu madde, esas itibarıyla 7135 sayılı Kanundaki hüviyetini muhafaza etmekle beraber, ilkokul öğretmenliği yapmamış olanların müfettiş olmaları mahzurlu görüldüğünden, müfettişlerin yalnız ilkokul öğretmenliği yapmış ve asaleti tasdik edilmiş olanlar arasından seçilmeleri ve binnetice ayrıca bir staja tâbi tutulmamaları uygun görülmüştür.

Madde 24. — İlçelerde bir okulun başöğretmeni tarafından ifa edilmekte bulunan, İl İdaresi Kanunu gereğince de ilçe idare şube başkanı salâhiyetini taşıyan «Millî eğitim memuru» nun, yeniden ve devamlı surette okullar açılması, öğrenci beslenmesi, çocuk kitaplıkları kurulması gibi munzam idari işlerle meşgul olması dolayısıyla artan işleri göz önünde tutularak «İlköğretim Müdürlüğü» unvanı ile müstakil bir vazife haline getirilmesi zaruri görülmüştür. Böylece ilçe ilköğretiminin başında daha iyi vasıfta ve daha geniş imkânlar içinde çalışacak idareciler bulunmasının temini istenmiştir.

Madde 25. — İlköğretim mevzuatında bugüne kadar sarahaten yer almamış bulunan okul hijyeni ve öğrenci sağlığı gibi ilk plânda gelen bir hizmetin mütehassıs elemanlarla yapılması hususu önemle mütalâa edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlköğretim Kurulları

Madde 26. — Köy, bucak merkezi, ilçe ve illerde kurulması uygun görülen ilköğretim kurullarının vazifeleri ile halk mümessilleri ve öğrenci velilerinden teşkili ve bu suretle ilköğretimin geliştirilmesi işlerinde görevlilerle halkın iş birliği halinde çalışmaları esası kabul edilmiş, ilköğretim işlerinin ancak bu samimî ve sıkı iş birliği sayesinde verimli bir şekilde gelişeceği, zorlukların yenilebileceği kanaatine varılmıştır.

Bu kurulların vazife ve sorumlulukları tasarrufların 3 nci bölüm maddelerinde açıklanmıştır.

Madde 27 - 39. — Okul çalışmalarının, çevrenin coğrafi ve iktisadi özellikleri ve iş hayatı ile ilgili bulunduğu bir gerçektir. Bilhassa köy çocukları birer yardımcı üretim unsuru bulunduklarına göre öğrenci devamlının aksamadan temini için okul çalışma zamanlarının çevrenin iş hayatına göre ayarlanması gereklidir.

Bu maksatla, okulların açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanlarını ve gündüz çalışma saatlerini tesbit yetkisi, çevrenin özelliklerini en iyi bilen, mahallî öğretim kurullarına verilmiştir. Ancak, bu yönden yapılacak tekliflerde isabet olup olmadığı, yıllık çalışma günlerinin kanundaki müddeti doldurup doldurmadığı hussularını inceleme ve onaylama yetkisi 28 nci madde ile il ilköğretim kurullarına bırakılmıştır.

Köy ve bucak merkezi kurullarının görevleri arasına, okulların yapım, onarım, tesis ve idame masraflarının tesbiti, yoksul öğrencilerin bakımları, giydirilmeleri ve imkân bulunduğu takdirde yedirilmeleri, müsaidolanlarının üst dereceli öğretim basamaklarında okutulmaları, okula devamsızlığın önüne geçmek için gereken tedbirlerin alınması, çevre özelliklerine göre ilkokul programında yer alması gereken konuların teklifi, ilköğretimin gelişmesi için diğer kurullarla ve icabında bölge ilköğretim müfettişi ile iş birliği yapılması, okul toprakları ile uygulama bahçelerinin işletilmesinden elde edilecek gelirlerin okul ihtiyaçlarına ve öğrencilerin beslenmesine harcanmasının sağlanması hususları alınmıştır. Böylece ilköğretim ve halk eğitimi konusunda vatandaşların geniş ölçüde ilgilerinin sağlanması maksadı güdülmüştür.

İlçe, il ilköğretim kurullarına bu görevlerle beraber, kendi bölgeleri içindeki kurullar arasında çalışma düzeni temin etmek, yıllık çalışma program ve raporlarını inceliyerek bunların uygulan-

masını takip ve kontrol etmek, bütçelere gereken ödeneklerin konulmasını teklif etmek, itirazları inceleyip karara bağlamak, okulsuz köylerin okula kavuşması için gerekli tedbirleri almak ve 9 nu madde gereğince kurulacak bölge okullarının yerlerini tesbit ve teklif etmek, bölgelerdeki okulların öğrenci ve öğretmenlerle ilgili tatil çalışmaları hakkında plân ve program hazırlayıp bunların uygulanmasını temin etmek ve ilde ilköğretimin gelişmesi konusunda Millî Eğitim Bakanlığına tekliflerde bulunmak görevleri de verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Okul öncesi eğitim ve öğretim kurumları ile ilkökulların açılma, kapanma ve öğretime araverme zamanları

Madde 40 - 45. — Tasarının 4 nü bölümü, ilköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime aravermeleri ile ilgili hükümleri ihtiva etmektedir. Bu arada ilkokul programlarının ders yılı içinde tamamen uygulanmasını mümkün kılmak için şehir, kasaba ve köylerde fiilî öğretim günlerinin sayısı belirtilmiştir.

Okularda eğitim ve öğretim işlerinin düzenli ve denenmiş ileri usullerle verimli olarak yürütülmesi, her şeyden önce, görevlilerin günün icaplarına ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde hazırlanmış bulunmalarına, bilgi, görgü ve tecrübelerinin artırılmasına bağlı olduğundan, öğretmenlerin dinlenmelerine ayrılan tatil aylarına rashyan iki aylık izin müddetlerini takibeden günlerin kurslar, kamplar ve mesleki faaliyetlerle değerlendirilmesi hususu dikkate alınmıştır.

BESİNCİ BÖLÜM

Kayıt ve kabul

Madde 46 - 51. — Okula kayıt ve kabul yaşı, devam süresi ve mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların muhtarlar tarafından tesbiti bu bölümde mütalâa edilmiştir.

Mecburi öğrenim çağını geçirdikleri halde, ilk öğrenimlerini bitiremeyen çocuklara bu imkânın verilmesi için iki yıl daha okula devamlarına müsaade edilmesi uygun görülmüştür.

İlköğrenim konusunda vatandaşları türlü yönlerden aydınlatmak ve işin önemini belirtmek, ilköğrenime karşı halkın yakın ilgisini temin etmek ve bu alanda velilere düşen görev ve mükellefiyetleri hatırlatarak onları iş birliğine çağırarak maksadiyle okulların açılmasından önce bir «İlköğretim Haftası» ihdası faydalı görülmüştür.

ALTINCI BÖLÜM

Okula devam

Madde 52 - 61. — Mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların okula yazdırılmalarının ve bu kurumlara devamlarının temini çok önemli bir problemdir. Mecburi öğrenimi halka çoktan benimsetmiş olan ileri memleketlerin kanunlarında dahi bu konu ile ilgili esaslı, hattâ ağır müeyyideler vardır.

Tasarıda, devamı sağlamak hususunda şu tedbirlere başvurulmuştur.

1. Devamsızlığın önce mahallî kurullarca incelenmesi ve bunun giderilmesi için çare aranması;
2. Mülki âmirlerin ve zabıta mensuplarının bu işte yardımlarının sağlanması,
3. Mahallî kurullarca yapılan uyarmalara ve verilecek para cezalarına rağmen çocuklarını okula göndermeyenlerin Cumhuriyet savcılığına verilmesi, suçu sabit olanların on günden az olmamak üzere hafif hapis cezasına çarptırılması;
4. Çocuğunu okula göndermemekte direnenler için cezanın en az iki kata çıkarılması ve ayrıca bu gibilerden 50 liradan aşağı olmamak üzere para cezası kesilmesi,
5. İlköğretim çağında olup, ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların, Millî Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilenler dışında, özel kurs ve dersanelere kabul edilemeyeceklerine

dair katî hükümler ve müeyyideler konulması, bu hükümlere uymayanların iki aya kadar hafif hapis ve 250 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası ile tecziye edilmeleri vaz'olunmuştur.

6. İlkokulu tamamlayan erkek yurttaşların askerlik sürelerinden bir miktarının indirilmesi, kızlardan yoksul olanlar için evlenmelerinde bir miktar para yardımı yapılması.

Bu suretle okula devamı sağlanmak üzere halkı aydınlatmanın yanında cezai müeyyidelere başvurulmuş, fakat teşvik edici yollardan da faydalanılmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Okulların arsa ve arazi işleri

Madde 62 - 70. — Okullara arsa ve arazi sağlama ile ilgili bulunan bu bölümün 1 nci maddesi, bu toprakların kimler tarafından seçileceğine dair esasları ihtiva etmektedir. Bu vazife bölge ilköğretim müfettişi veya ilçe ilköğretim müdürünün başkanlığında, Tarım, Tapu, Maliye dairelerinden ve Millî Eğitim Müdürlüğü emrinde bulunan teknik elemanlardan görevlendirilecek bir temsilci ile mahalle veya köy muhtarlarından müteşekkil bir komisyona verilerek seçimdeki isabet ihtimali artırılmış bulunmaktadır.

Okul topraklarının tercihan Devlete, özel idarelere, belediyelere ve köy tüzel kişiliğine ait bulunanlardan tahsisi, bu mümkün olmadığı takdirde bunların, sahiplerinin rızasıyla, satın alınması veya kamulaştırılması hususu uygun görülmüştür.

Gelir sağlamak üzere işletilen araziden elde olunan paranın, okul ihtiyaçlarına harcanmak şartıyla, köy bütçelerine gelir kaydolunmasının; okul binalarının onarımı, yeni tesisler vücuda getirilmesi ve başka okul ihtiyaçlarının karşılanması işlerinde köylü yurttaşlarımızın yüklerini hafifleteceği düşünülmüştür.

Öğretmenleri köylere bağlamak, onların bir kısım köylerde tedariki mümkün olmayıyan besin maddelerini kendiliklerinden istihsal eylemelerine imkân sağlamak ve bu sayede geçimlerini kolaylaştırmak maksatlarını gütmek üzere her öğretmen için 500 - 1 000 metre karelik arazinin okul arsasından veya uygulama bahçesinden, yahut okula gelir getiren araziden ayrılması faydalı telâkki edilmiştir.

Öğretimi çevre şartlarına bağlamak, köylü yurttaşlara başarılı tarım çalışmaları örnekleri göstermek, okul için gelir kaynağı sağlamak ve elde edilen ürünlerden öğrencilerin beslenmesi hususunda faydalanmak amaçlarıyla vücuda getirilen uygulama bahçelerinin bu maksatlara hizmet edebilmeleri için 2 - 10 dekar arasında bir büyüklüğe sahip bulunmaları zarurî görülmüştür.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İlkokul yapım ve donatımı işleri

Madde 71 - 83. — Bu bölümde, okul yapımı ve donatımı ile okul plânlarının tiplleştirilmesine ve okul yapımı için gerekli araç ve gereçlerin ne yolda tedarik edileceğine dair esaslar yer almaktadır.

5166 sayılı Kanunun 3 ncü maddesine göre, ilkokulların yapım, onarım ve donatımı, il özel idarelerinin görevleri arasında bulunmakta ise de, çevre özelliklerine göre okul plân tiplerini saptamak, projelerini hazırlamak, vilâyetlerce girişilen okul yapım ve donatım işlerini merkezden denetlemek, mevcut plânlar üzerinde gerekli değişiklikleri yaptırmak ve başka yollarla yapılmış ve yapılacak olan plân ve projeleri incelemek gayesiyle, İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı ve yeteri kadar elemandan müteşekkil bir teknik büronun kurulması faydalı mülâhaza edilmiştir.

Okul yapımında pek büyük rolü olan iptidai yapı malzemesiyle kereste temini de bir esasa bağlanmış; köyde, şehir ve kasabalar civarında bulunan ve inşaata elverişli taş çıkarma işi ile, kireç yakma; tuğla ve kerpiç kesme, işlerinde kolaylık sağlanması hususunda hükümler konmuştur.

Her ne kadar mevcut mevzuat resmî daire ve kurumlar için, ihtiyaç bulunan kerestenin bâzı şartlar altında tahsisen satın alınmasını âmir bulunmakta ise de; tahsis ve satınalma işi orman

sınırı ve nüfusla kayıtlanmış bulunmaktadır. İlköğretimin önemi göz önünde bulundurularak bütün köy, şehir ve kasabalarda ilköğretim kurumları için yapılacak binalarla öğretmen evlerine şâmil olmak üzere usulüne göre kereste tahsis olunmasının lüzumuna inanmış bulunmaktadır.

Binaenaleyh gerek programın muhtevası ve gerekse doğrudan doğruya ilkeğitim ve öğretim kurumlarının, ormanların ihya ve imarında bir yardımcı olmaları dolayısıyla orman ürünlerinden alınan % 10 temettü hissesi kaldırılmak ve mamul, yarı mamul kereste veya tomruklardan kesme, taşıma, imal, istif, tevzi ve müşterek masraflarla bölge orman tarifesi bedeli ödenmek suretiyle, imkânları müsaidolan orman bölgesi ve işletmelerinden eşidolarak tahsih yapılması gerekli görülmektedir.

Devlet İktisadi Teşekkülleri tarafından imal ve ihzar olunan her türlü yapı malzemesinin tercihli olarak Millî Eğitim Bakanlığına verilmesi,

Her türlü yapı malzemesinin Devlete ve Devlet İktisadi Teşekküllerine ait vasıtalarla indirimli olarak nakli,

Vilâyetler emrinde bulunan ve askerî birliklere ait nakil vasıtalarından gereğine göre faydalanılması,

Okul yapımında kullanılacak, doğrama ve çatı aksamı gereçleri hazırlama veya öğretim vasıtaları temin etme ve bunların mahallerine sevk etme hususunda iller arasında iş birliği kurulması esasları derpiş edilmiştir.

Yurttaşların istekle yapacakları taş, kum, kireg, tuğla ve kerpiç gibi aynı,

Hayırsever kimseler ve kurumlar tarafından yapılacak nakdî,

Halk ve gençlerden gönüllü olarak bedenen çalışacak olanların bu yardım ve hizmetlerinin kabul edilerek değerlendirilmesi ve inşaatın emanet veya ihale suretiyle yapılması hususları dermeyan edilmiştir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

İlköğretim gelir ve giderleri

Madde 84 - 93. — 17 000 den fazla köyün okula kavuşturulması, şehir ve kasabaların okul ihtiyacının karşılanması suretiyle okuma çağında bulunan bütün yurt çocuklarının % 100 okutulmasının temini, okul yapım işlerinin bir plân dâhilinde yürütülmesine bağlıdır. Bu plânın tahakkuku için de muhakkak bir karşılığa ihtiyaç göstereceği tabiidir.

Bugün için şehir ve kasaba okullarının yapım ve donatımı, yetersiz bir bütçeye sahibolan il özel idareleri uhdesindedir.

Köy okulları inşaatı ise, 4274 sayılı Kanun hükümlerine göre önce halkın mükellefiyetine bırakılmış, bilâhara Devlet bütçesinden yapılacak aynı ve nakdî yardım esası kabul edilmiştir.

1953 yılından itibaren ise 5828 sayılı Kanun gereğince mükellefiyet esası da ortadan kaldırılarak doğrudan doğruya Devlet Bütçesinden yapılacak yardıma inhisar ettirilmiştir.

Halbuki milyonlarca liraya ihtiyaç gösteren bu işlerin, ne yalnız halk mükellefiyeti ve ne de Devlet bütçesinden yapılacak yardımlarla başarılamıyacağı aşikâr bulunmaktadır.

Mecburi olan ilköğrenim işi aynı zamanda mahallî idarelerin ve belediyelerin bu hizmetlere katılmasını da icabettiren bir konudur.

O itibarla bu bölümde, Devlet bütçesinden yapılacak yardımla birlikte özel idare, belediye ve köy bütçelerinin de okul yapım ve donatım işlerine katılması esası kabul edilmiş, 10 yıl müddetle Devlet bütçesinin % 4, özel idare bütçelerinin % 20, 1960 yılında özel idare bütçeleriyle Millî Eğitime ayrılan miktarlar ilişik cetvel (4) te gösterilmiştir. Belediye bütçelerinin % 10 ve köy bütçelerinin % 20 sinin bu işe tahsisi, İktisadi Devlet Teşekkülleri özel kurumlar ve hayırsever kimseler tarafından yapılacak aynı ve nakdî yardım, bağış ve vaziyetlerin kabulü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesinde yer alan her türlü yardımın bu hususa yönetilmesi düşünülmüştür.

Bu gelir kaynakları göz önünde bulundurularak 10 yıl süreli bir okul yapımı ve donatımı programı da tasarıya eklenmiştir.

Ayrıca ilköğretime ayrılan ödeneklerin vilâyetlerce nerelere ve ne yolda sarf edileceği hususları da kaydedilerek bir hükme bağlanmış bulunmaktadır. Bu gelirlerin, özel idare bütçeleri içinde yıldan yıla devredilen özel bir fonda toplanması düşünülmüştür. Bundan başka okul yapımında gönüllü olarak halkın bedenen ve maddeten yapacağı yardımlardan da faydalanılması maddede yer almıştır.

Türlü hükümler

Madde 94 - 97. — Bu kanunda yazılı çeşitli hizmetlerin, köy kanunu ile köylerde yapılması mecburi olan işlerden sayılması gerekli görülmüştür.

Mecburi ilköğrenim kurumlarına kaydolunacak ve devam edecek öğrencilere verilecek aşı kâğıdı, sağlık raporu ve benzeri belgelerin Damga Resmine tâbi tutulmaması hususu düşünülmüştür.

İlkokul öğretmenlerinin oturmaları için ayrılan konutların başka maksatlarla kullanılmaması, başkalarına kiraya verilmemesi ve köyde olanlarının öğretmenlere parasız olarak tahsis edilmesi faydalı görülmüştür.

İlköğretim müdürleriyle ilkokul müdürlerine ve yardımcılara ve tek öğretmenli okulların öğretmenlerine idari hizmetlerine karşılık, bugün verilmekte olan ek görev tazminatı kifayetsiz görülmüş; öğretmenlik aylığından başka 50 - 150 liraya kadar ek görev tazminatı verilmesi, idari işlerin aksamaması bakımından lüzumlu bulunmuştur.

Geçici maddeler

Geçici madde 2. — Evvelce 5210 sayılı Kanunun 4 nci maddesi gereğince köy tüzel kişiliği adına tapuya bağlanmış olup, sonradan belediye teşkil edilen bucak merkezleri ile köylerde, belediyeler tarafından tesahubedilen okul binaları, öğretmen evleri, uygulama bahçeleri ile okul arazisinin, yapım, bakım, onarım ve idame masrafları kanunen belediyelere ait bulunmadığı cihetle, bu emvalin özel idareye devri uygun mütalâa edilmiş ve Millî Eğitim Bakanlığının muvafakati alınmadıkça satılamıyacağı ve başka hizmetlere tahsis edilemeyeceği belirtilmiştir.

Geçici madde 3. — Öğretmen ihtiyacı hakkında bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, 15 nci maddede belirtilen şartları haiz ve yeteri kadar öğretmen temin edilinceye kadar geçici olarak, orta ve muadili okul mezunlarının açılacak kurslarda yetiştirilmeleri ve başarı gösterenlerin kadro karşılığı ücretle, muvakkat öğretmen olarak çalıştırılmaları düşünülmüş; bunlardan en az iki yıl başarı ile çalışmış olanların öğretmen okulu bitirme imtihanlarını vermeleri şartıyla asil öğretmenliğe geçirilmeleri hedef tutulmuştur.

Geçici madde 4. — 87 nci madde hükmü gereğince şehir ve kasabalardaki ilkokul ihtiyacının karşılanması için her yıl yapılacak ilkokullarla binalar için sarf edilecek ödeneye ait 10 yıllık bir plân eklenmiştir.

Bâzi yabancı memleketlerde mecburi öğretim çağı ve süresini gösterir

CETVEL (1)

Memleketin adı	Mecburi öğrenim çağı Yaşlar	Mecburi öğrenim süresi Yıl
Yunanistan	6 — 14	6
Yugoslavya	7 — 14	8
Fransa	6 — 14	8
İngiltere (Gal)	5 — 15	10
İskoçya	5 — 15	10
F. Almanya	6 — 14	8
İtalya	6 — 14	8
İspanya	6 — 12	5
B. Amerika (33 eyalette)	7 — 16	9
» » (Diğer eyalette)	7 — 17 (7 - 18)	9 - 12

CEVEL (2)
Yabancı memleketlerden ilköğrenim durumunu
(Unesco 1948 - 1951 istatistikine göre)

Memleketler	Nüfus	Ana okulu sayısı	İlkokul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	Mecburi öğrenim çağı	Mecburi öğrenim süresi	Özel eğitime mahsus çocuklara mahsus okul sayısı	İlköğrenim gelirleri ve öğrenimcilere yapılan yardımlar hakkında kısa notlar
Yunanistan	7 450 000	822	8 995	921 832	18 353	50	6-14	6		Okul masrafları, mahallî idareler ve Devlet bütçesinden karşılanmaktadır. Kilise ve diğer kurumlarından da yardım görülmektedir. Mahallî idarelere, lüzumuna göre, mahsulâtı araziye değeri üzerinden % 4 kadar vergi tahmina gidilmektedir. 1950 yılında 660 000 öğrenciye günde 500 kalori temin edecek kadar süt, kakao ve bisküvi verilmektedir. Ayrıca, 50 000 zayıf bünyeli çocuk günlük yaz kamplarından geçirilmiştir.

(2. Sayısı : 208)

Yugoslavya	16 040 000	12 742	1 428 223	24 351	58	7-14	8			Okul masrafları ve öğrencilerin belibaşlı bütün ihtiyaçları Devlet ve mahallî idareler bütçelerinden karşılanmaktadır.
Fransa	41 550 000	3 870	80 770	4 593 534	168 496	28	6-14	8		Okul masrafları Devletçe ödenmektedir. Çocuk başına her bir sömestir için 1 000 frank çocuk

İngiltere Birleşik Kı-
rallığı İngiltere ve

Gal	43 785 000	435	23 703	3 924 451	131 526	30	5 - 15	10	603
İskoçya	3 027 000	64	2 087	360 604	11 498	33	5 - 15	10	136
Kuzey İrlanda	1 371 000		1 635	183 445	5 682	33			20
	50 363 000		27 425	4 468 500	148 706				759

zammı verilmekte ve devamsız öğrencinin devamı sağlanmaya kadar bu zam kesilmektedir. 1951 yılında ilköğretim çocukları için açılan yaz kamplarına Devletin yardımı 500 milyon franktan fazla olmuştur. Öğrencileri nakil vasıtalarından parasız olarak faydalandırmaya Eğitim Bakanlığı yetkilidir. Fransa'da yabancı tâbiyetinde olan çocukların da ilköğrenim görmeleri mecburidir.

Okul masrafları Devlet ve mahalli idarelerce ödenir. Devletin yardımı umumi masrafların % 40 - 60 ını teşkil etmektedir. Mecburi öğrenim çağının son haddi olan 15 yaşından evvel ilköğrenimi bitirmiş olanlar 15 yaşına kadar, daha yukarı derecedeki okullara devamla mecburdurlar. Bütün öğrencilere her gün öğleden önce parasız süt verilir. Yoksul öğrencilere parasız, varlıklı öğrencilerden istiyenlere de haftada Türk parası ile 25 kuruşun karşılığında öğle yemeği verilmektedir. Yemek için alınan haftalık 25 kuruşun üstü, mahalli idarelerce temin edilmektedir. Ayrıca, öğrencilerin diğer okul ihtiyaçları mahalli idarece temin edildiği gibi uzak yerden gelenlerin

Memleketler	Nüfus	Ana okulu sayısı	İlkokul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	Mecburi öğrenim çağı	Mecburi öğrenim süresi	Özel eğitime mahsus çocuklara mahsus okul sayısı
-------------	-------	------------------	----------------	----------------	-----------------	------------------------------------	----------------------	------------------------	--

İlköğrenim gelirleri ve öğrencilere yapılan yardımlar hakkında kısa notlar

nakıl masrafları da verilmekte-dir.

Federal Almanya
Cumhuriyeti 47 600 000 28 000 6 300 000 130 000 48 6 - 14 8 738

Kalkınmayı temin ve eğitim masraflarını karşılamak için gelirleri zaman halka yüksek ver-giler tahvil edilmektedir. İlkokul öğrencilerinin bütün masrafları Devlet, belediyeler ve mahallî idareler tarafından ödenmektedir.

İtalya 45 996 000 11 273 38 123 4 835 566 157 139 35 6 - 14 8

Öğrenim masrafları Devlet bütçesinden ödenmektedir. İlkokullarda öğrencilerin eğitim, beslenme, telâfisi, tedavi ve ders araçları sağlanır.

İspanya 28 923 000 55 111 2 064 000 57 486 36 6 - 12 4 - 5

Bu devlette ilkokullar önceden hazırlanmış bir eğitim plânına göre peyderpey açılmaktadır. Bu plânın tatbikâtı neticesi olarak halen «1950» 441 vatan-dışa bir okul düşüğü görülmüş-tür. Eğitim plânını, 250 vatan-dışa bir okul düşecek şekilde

Amerika Birleşik Devletleri	150 607 000	154 916	18 198 750	588 514	30
-----------------------------	-------------	---------	------------	---------	----

tanzim edilmiştir. Okul masrafları, son umumi gelirinin % 10 umu teşkil etmek üzere Devlet bütçesinden ödenmektedir. Diğer memleketlerdeki gibi her türlü masraflar ve sosyal yardım sağlanmıştır.

Masraflar, eyaletlerin mahallî kaynaklarından karşılanmaktadır. Okul masrafları mal ve mülk sahiplerinden çeşitli imtiyaz ve ruhsatıyelerden alınan vergilerle okul arazilerinin işletilmesinden elde edilen gelirlerle karşılanmaktadır. Başka memleketlerden gelen öğrencilerden alınan giriş parası da eğitime tahsis edilmektedir. Eğitim masraflarına, eyaletlerin tahsis ettiği miktarın % 2 si kadarına Federal Hükümetçe iştirak edilmektedir. Federal Hükümetinin malî yardımını bilhassa öğrencilerin yiyeceklerinin takviyesine tahsis edilmektedir. Öğrencilerin yemeklerinin ve nakil vasıtalarının temini ile mahallî hükümetler mükelleftirler. Amerika Birleşik Devletlerine dâhil hükümetlerde, mecburi öğrenim çağı ile mecburi öğrenim süreleri arasında farklar görülmektedir. Bu cümleden olarak 33 hükümette mecburi öğrenim çağının 7 - 16 ve öğrenim süresinin 9 yıl olmasına karşılık

Memleketler	Nüfus	Ana okulu sayısı	İlkokul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	Mecburi öğrenim çağı	Mecburi öğrenim süresi	Özel eğitime mahsus çocuklara mahsus okul sayısı	İlköğretim gelirleri ve öğrencilere yapılan yardımlar hakkında kısa notlar
										diğer hükümetlerde öğrenim çağı 8 - 16 ile 7 - 17 ve öğrenim süreleri de 9 - 12 arasında tehalüf etmektedir.

Not : Bu tablodaki rakamlar, yalnız ilkokullarının durumunu göstermektedir. İlköğretim çağında olup da ilkokulu bitiren öğrencilerin devamı mecbur oldukları daha yukarı okullarının durumları bu rakamlara dâhil değildir.

Muhtelif yabancı memleketlerde milli eğitime ayrılan ödeneklerle nüfus başına düşen para miktarını gösterir cetvel

CETVEL (3)

(Unesco 1952 yılı istatistiğine göre)

Memleket adı	Millî eğitime ayrılan ödenek		Nüfus başına düşen para	
Batı - Almanya	3 429 000 000	D. M.	16.1	\$\$
Kanada	437 500 000	\$\$	28.73	\$\$
Mısır	25 800 000	Lira	3.34	\$\$
İspanya	2 907 900 000	Peçeta	4.65	\$\$
Fransa	236 021 000 000	Frank	15.74	\$\$
İran	2 156 000 000	Rial	3.30	\$\$
İsrail	27 800 000	Lira	9.37	\$\$
İtalya	267 098 000 000	Liret	8.96	\$\$
Norveç	412 500 000	Kron	17.52	\$\$
Holânda	578 000 000	Florin	14.82	\$\$
İsveç	1 160 000 000	Kron	37.72	\$\$
İsviçre	452 200 000	Frank	22.87	\$\$
Türkiye	199 400 000	Lira	3.17	\$\$
Yugoslavya	24 755 000 000	Dinar	4.86	\$\$
Amerika	8 684 000 000	Dolâr	56.26	\$\$

Not :

1960 yılında nüfus başına Türkiye'de düşen miktar (3.77) dolârdır.

10 yılda yeniden yapılacak ve açılacak şehir, kasaba ve köy ilkokullarının bugünkü rayice göre ortalama maliyetini gösterir liste

Yıllar	Şehir okulu	Köy okulu	Toplam	İnşa ve tesis için gerekli en az ödenek
1961	240	1 770	2 010	183 000 000
1962	240	1 770	2 010	183 000 000
1963	240	1 770	2 010	183 000 000
1964	240	1 770	2 010	183 000 000
1965	240	1 770	2 010	183 000 000
1966	240	1 770	2 010	183 000 000
1967	240	1 770	2 010	183 000 000
1968	240	1 770	2 010	183 000 000
1969	240	1 770	2 010	183 000 000
1970	228	1 772	2 000	181 040 000
Toplam	2 388	17 702	20 090	1 828 040 000

Not :

1. Yıllık inşa ve tesis masrafı, ortalama (182 804 000) liradır.
2. Şehir ve kasaba okulları, (sıra, masa, dolap) gibi ilk tesis masrafları hesaba katılmak ve 5

dersaneli olmak üzere beher okul 250 000 lira, köy okulları 1 - 3 dersaneli ve ilk tesis masrafları da dâhil olmak üzere 70 000 er lira hesabedilmiştir.

3. Muhtarlıklara bağlı olup herbirinde birer okul yapılması mümkün olmayan ve miktarı 6 - 9 bin olarak tahmin edilen küçük iskân bölgelerinde ihdas edilecek olan seyyar okul ve öğretmenlikler bu hesabın dışındadır.

İlk öğrenim masraflarının yıllık gelir ve gider bilânçosu

Gelirler :	
Devlet bütçesinin % 4	280 000 000
Özel idarelerden	42 000 000
Diğer kaynaklardan	+ 18 000 000
	340 000 000
Giderler :	
Yeni inşa ve tesis	183 000 000
Mevcutların onarımı ve öğretmen evleri	17 000 000
Ders levazımı	20 000 000
Bölge yatılı okulları	16 000 000
B fıkrası masrafları	+ 101 000 000
	337 000 000

TABLO 4. Annenin tahsil derecesine göre bebek ölüm nisbetleri

Annenin tahsil derecesi	Canlı doğan çocuk sayısı	Ölen çocuk sayısı			Bebek ölümleri nisbeti %		
		0 - 7 günlük	0 - 28 günlük	0 - 12 aylık	0 - 7 günlük	0 - 28 günlük	0 - 12 aylık
İlkokul mezunu olmayanlar	2 219	36	57	382	16,2	25,6	172,1
İlkokul mezunu olanlar	488	13	14	70	26,6	28,6	143,4
İlkokuldan daha yüksek okullardan mezun olanlar	14	—	—	—	—	—	—
Yekûn	2 721	49	71	452	18	26	166,1

TABLO 5. Okul ve öğretmen durumuna göre bebek ölüm nisbetleri

Okul ve öğretmen durumu	Canlı doğan çocuk sayısı	Ölen çocuk sayısı			Bebek ölümleri nisbeti %		
		0 - 7 günlük	0 - 28 günlük	0 - 12 aylık	0 - 7 günlük	0 - 28 günlük	0 - 12 aylık
Okul yok veya öğretmeni yok	253	16	22	64	63,2	86,9	252,9
1, 2, 3, öğretmenli okul var	1 964	29	39	325	14,7	19,8	165,4
4, 5, 6, 7 öğretmenli okul var	504	4	10	63	7,9	19,2	125
Yekûn	2 721	49	71	452	218	26	166,1

Güvenlik ve Sosyal İşler komisyonlarından teşkil olunan Karma Komisyon raporu

T. C.

Millî Birlik Komitesi

Karma Komisyon

Esas No. 2/119

Karar No. 61

1. 12. 1960

M. B. Komitesi Başkanlığına

Güvenlik ve Sosyal İşler komisyonlarından kurulan Karma Komisyona havale olunan «Özgünes Mehmet'in İlköğretim ve eğitim kanunu teklifi» Maliye, Millî Eğitim, Millî Savunma, İçişleri, Ulaştırma, Tarım, Adalet, Gümrük ve Tekel bakanlıkları temsilcilerinin iştirakiyle tetkik ve müzakere olundu.

Bu kanun teklifi başlıca şu hedefleri göstermektedir :

1. Anayasalar gereğince mecburi öğrenime tâbi olan 7 - 14 yaşlarındaki öğrencileri 10 yıl içinde tamamen okula kavuşturmak,

2. Memleketin nüfus, iskân şartlarına ve sosyal durumlarına uygun yeni okul tipleri ihdas etmek; (Gündüzlü - pansiyonlu - yatılı bölge okulları ile gezici okullar ve gezici öğretmenlikler),

3. On yıl içinde dörtlül, üçlül, ikili öğretime son vermek ve sınıf mevcutlarını normal hadde indirmek,

4. Fiilî yıllık öğretim süresini uzatmak ve çevrenin iş ve tabiat şartlarına göre ayarlamak,

5. İlköğretimi bitiren öğrencileri birtakım tamamlayıcı kurs ve sınıflardan geçirerek ilköğretimini daha verimli bir hale getirmek,

6. Yedi yaşından küçük çocuklar için okul öncesi kurumların açılmasını kolaylaştırmak ve teşvik etmek,

7. Mecburi öğrenim çağında olan çocuklardan hasta olanları tedavi etmek, bütün öğrencilerden muhtaç durumda olanların beslenmelerine yardım etmek, bu gibilere ders araç ve gereçleri sağlamak,

8. İlkokulu bitirenlerden çok kabiliyetli ve fakir olanların daha ileri tahsil yapmalarına yardım etmek, beden ve zihin gelişmesi yönünden normalin altında veya üstünde özellikler veya ârızalar gösteren çocukların özel eğitimini sağlayıcı tedbirler almak,

9. On yıl içinde bu gayelere ulaşmak için köyde ve şehirde lüzumlu okul binası, öğretmen evi, tarım uygulama bahçeleri, okul eşyaları ile ders araç ve gereçlerinin sağlanmasını plânlamak, gerçekleştirmek, bu yolda bütün Devlet teşekkülleriyle halkın ve hayırsever vatandaşların teberru ve yardımlarından faydalanmak, okul tesislerini daha ucuza maletmek,

10. Kız - erkek bütün mecburi öğrenim çağında bulunan öğrencilerin okullara devamlarını sağlamak için lüzumlu görülen teşvik ve yardım edici, kolaylaştırıcı hükümler yanında gerektiğinde başvurulmak üzere cezai hüküm ve müeyyideleri koymak,

11. Bu kanunla elde edilmesi istenen gayelere ulaşma ve bilhassa devam işlerini düzenlemek üzere halk ile iş birliği yaparak köyde, bucakta ve ilçede, ilde ilköğretim kurulları kurulmasını sağlamak ve bu hususların görev, yetki, sorumluluklarını tâyin ve tesbit etmek,

12. İlköğretim işlerinde görev alacak elemanların görev, yetki ve sorumluluklarını göstermek,

13. Kayıt ve kabul işlerini daha sağlam ve kolaylaştırıcı esaslara bağlamak,

14. Bütün bu işlerin yapılabilmesinin esas şartı olan sağlam ve istikrarlı malî kaynaklar tesbit ederek, bunların bir plân dâhilinde sarf yerlerini ve şekillerini tâyin etmek.

İlköğretim kanun teklifi gerekçesinde açıklandığı ve anayasalarda belirtildiği gibi, bütün Türkler için mecburidir. Anayasa ile tanınan hakların ve demokrasi prensiplerinin gerçekleştirilmesi için, yeni nesli teşkil eden fertlerin başarılı bir çiftçi, verimli bir işçi ve üretmen veya asker, kısaca iyi bir yurttaş olarak yetiştirilmeleri şarttır.

Yukardaki açıklamalardan anlaşıldığı gibi kanun teklifi bu gayelere ulaşmak için ilköğrenimi aynı zamanda sağlık ve sosyal yardım yönleriyle kavramakta, bu suretle yeni neslin, bütün halinde gelişip yetişmesini emniyet altına almaktadır.

Bu itibarla kanun teklifi memleketin kalkınmasında en önemli unsur olan «İnsan gücünün» bütün yönleriyle değerlendirilmesini hedef tutmakta ve bu bakımdan kalkınma teşebbüslerinin temeli ni teşkil etmektedir.

Yukarda 14 maddede kısaca belirtildiği gibi bu kanun teklifi ile istihdaf edilen ana dâvanın gerçekleştirilmesi, her şeyden evvel sağlam, istikrarlı, gelecek yıllara göre ayarlanmış malî kaynakların bulunması ve bu maksada tahsisine bağlıdır.

Aneak bu suretledir ki, bütün bu işler bir plân ve programa bağlanarak yürütülüp gerçekleştirilebilir. Bu cihet sağlanmadıkça veya yıllık bütçelere belirli olmıyan miktarlarda konulacak ödeneklerle bu işler yürütülmek istenirse kanunun ihtiva ettiği bütün hükümler gerçekleşmesi mümkün olmıyan cansız bir metin olarak kalmaya mahkûmdur.

Nitekim sarf edilen perakende birçok gayretlere rağmen, mecburi ilköğrenimin ilk ele alındığı tarihten 115 yıl geçtiği halde henüz bu iş kesin bir hal yoluna girmemiştir.

Bu kanun teklifinin tümü hakkında yapılan müzakereler sonunda yukarda sözü geçen bakanlıklar temsilcilerinin görüşleri alınmış, kanun teklifinin lüzumu, önemi ve bir an evvel kanunlaştırılması zarureti üzerinde tam bir mutabakata varılmıştır.

Aneak, Adalet Bakanlığınca 58 nci maddedeki 31 günlük müddetin tatbikatta müşküller doğacağı sebebiyle tahkikatın 3005 sayılı Kanuna göre yapılması uygun olacağı ileri sürülmüş ise de, verilecek cezaların ders yılı ile ilgili bulunması bakımından zamanında verilebilmesi ve müessiriyeti temin için bu maddenin aynen muhafazası lüzumlu görülmüştür.

Millî Savunma Bakanlığınca 60 nci madde hükmünün kaldırılması ve 1111 sayılı Kanuna atıfla yetinilmesi istenmiş ise de, kanun teklifinin esas maksatları meyanında teşvik edici bu hükmün aynen muhafazası uygun bulunmuştur.

Maliye Bakanlığı ise, tasarının 84 ncü maddesinin (a) fıkrasında yer alan gelir kaynağı hakkındaki itirazi kaydı kabule şayan görülmemiştir. Zira bu kanun teklifi ile istihdaf edilen gayeleri tahakkuk ettirebilmek için her şeyden evvel gelecek yıllara göre ayarlanmış, miktarları belli gelirlerle ihtiyaç vardır. Bu bakımdan sözü geçen maddenin (a) fıkrasında yer alan «her yıl Devlet gelirlerinin % 4 ünden az olmamak üzere Devlet bütçesinden yapılacak yardımın» mutlak surette sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Esasen ana kaynak olarak bütçe gelirlerinin % 4 ü istenmekte ise de cari bütçede ilköğretim yatırımları için 106 milyon lira ayrılmış bulunduğu ve % 4 ün ise 280 milyon lira tuttuğuna göre aradaki fark 174 milyon liradır. Türk Milleti cehaletten kurtuluşu pahasına 10 sene müddetle bu fedakârlığa seve seve katlanacağına şüphe edilemez.

Kısaca, 1845 ten bu yana ilköğrenim mecburiyetinin uygulanması verimli veya verimsiz, birçok teşebbüslere rağmen hâlâ gerçekleşmemiş bir durumdadır. Ve bugüne kadar olduğu gibi bazan hızlanan, bazan yavaşlıyan ve yıllık bütçelere bağlı kalarak yapılacak perakende icraat ile bundan sonra da gerçekleşmeyecektir.

Millet olarak bekamız her şeyden evvel bütün yurttaşlarımızı ilköğreniminden geçirmek ve bu temel eğitimi türlü vasıtalarla besliyerek geliştirmeye bağlıdır. Bu itibarla mükemmel bulduğumuz bu teklifin gerekçesinde izah olunan hususlar yerinde görülerek aynen kabul edilmiştir.

İktisat Komisyonuna gönderilmek üzere Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Güvenlik ve Sosyal İşler komisyonlarından

teşkil olunan Karma Komisyonu Başkanı

Küçük Sami

Sözcü

Özgüneş Mehmet

Gürsoytrak Suphi

Kaplan Kadri

Karaman Suphi

Madânoğlu Cemal

Özgür Selâhattin

Tunçkanat Haydar

Yıldız Ahmet

Yurdakuler Muzaffer

Ulay Sıtkı

ÖZGÜNEŞ MEHMET'İN TEKLİFİ

İlköğretim ve eğitim kanun teklifi

- Genel hükümler -

MADDE 1. — İlköğretim, kadın, erkek bütün Türklerin millî gayelere uygun olarak bedenî, zihnî ve ahlâkî gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

MADDE 2. — İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkekler çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır.

MADDE 3. — Mecburi ilköğrenim çağı çocuğun altı yaşını bitirdiği yılın Eylül ayında başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.

MADDE 4. — Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğretimlerini resmî veya özel Türk ilkokullarında yapmakla mükelleftir.

MADDE 5. — Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilkokula devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler, imtihanla ve yaşlarına göre lâayık oldukları ilkokul sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

Teskilât

MADDE 6. — İlköğrenim kurumları şunlardır:

1. Mecburi olanlar:

- a) İlkokullar (Gündüzlü, pansiyonlu, yataklı ilkokullar, bölge okulları, gezici okullar ve gezici öğretmenlikler)
- b) Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,
- c) Özel eğitime ve öğretime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar, sınıflar ve gezici öğretmenlikler.

2. İsteğe bağli olanlar:

- a) Okul öncesi eğitim kurumları,
- b) Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar.

MADDE 7. — İlkokul; 1 nci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş bir Millî Eğitim ve Öğretim Kurumudur.

MADDE 8. — İlkokulun öğretim süresi en az beş yıldır.

MADDE 9. — Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olan birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yataklı, pansiyonlu bölge okulları ve gezici okullar açılabilir ve gezici öğretmenler görevlendirilir.

Bu okullar 6 nci maddede gösterilen yetiştirici sınıfları ve kursları da ihtiva edebilir.

Şehir ve kasabalarda da, ihtiyaca göre yataklı ve pansiyonlu okullar kurulabilir.

MADDE 10. — Bir köy halkı, iş ve üretim hayatının gereği olarak veya olağanüstü sebeplerle yayla, otlak ve bağ gibi yerlere taşındığında köy okulu da, köy halkıyla birlikte göçecek şekilde düzenlenmiş olmalı ve gidilen yerde hemen günlük çalışmasını ve görevini devam ettirmelidir.

MADDE 11. — Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini yaşıtlarıyla birlikte zamanında yapmamış olan çocuklara kısa yol-

dan ilköğrenim vermek ve ayrıca yetişmelerine lüzum görülen çocukları ilkokula hazırlamak veya ilkokulu bitirmiş olup da henüz mecburi öğrenim çağında bulunan ve üst dereceli öğrenim kurumlarına gidemeyecek olanların genel bilgilerini artırmak ve kendilerine iş ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve maharetler kazandırmak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve Devlet tarafından açılabilir.

MADDE 12. — Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, zihnen, bedenlen, ruhan ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.

MADDE 13. — Okul öncesi kurumlarında mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir.

İsteğe bağlı tamamlayıcı sınıflarda ve kurslarda, ilköğrenim çağı dışına çıkmış olup da üst dereceli öğrenim kurumlarına gidememiş olan yurttaşlardan genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha iyi bir iş ve üretim unsuru olarak yetiştirilmeleri amacıyla öğretim yapılır.

Bu kurumlar gerçek ve tüzel kişilerle belediyeler, özel idareler ve Devlet tarafından açılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İlde ilköğretim görevlileri

MADDE 14. — İlde öğretim görevlileri şunlardır:

- a) Öğretmenler, gezici öğretmenler,
- b) İlkokul müdürleri ve müdür yardımcıları;
- c) İlköğretim müdürleri (Ayrı bir ilköğretim müdürüne lüzum görülmeyecek küçük ilcelerde bu görev okul müdürlerinden birine verilebilir.);
- d) İlköğretim müfettişleri;
- e) İlköğretim sağlık müfettişleri, okul ve bölge hekimleri;
- f) Millî eğitim müdürleri ve yardımcıları;

MADDE 15. — İlkokul öğretmenlerine :

- a) Öğretmen yetiştiren okul ve kurumları bitirenler;
- b) Lise ve daha yüksek okulları bitirip ve Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelik gereğine göre meslek derslerinden ve bunların uygulanmasından yapılacak sınavları başaranlar atanırlar.

MADDE 16. — İzinli öğretmenlerin yerlerine ve açık öğretmenliklere en az ortaokulu bitirenler vekil öğretmen olarak atanabilir.

Açıklara atanacak vekil öğretmenlerin görevleri, asil öğretmen tâyin edilmediği takdirde devam eder ve tatil aylarında aylıkları verilir.

MADDE 17. — Okul öncesi eğitim kurumları öğretmenliklerine :

- a) Öğretmen okullarından veya bu maksatla açılacak özel bölümlerden veya yabancı menleketlerde buna denk öğrenim yapmış olanlar;
- b) Lise veya kız enstitüsü mezunu olup özel okul veya kursları başarı ile bitirenler atanırlar.

MADDE 18. — Birden fazla öğretmenli ilkokulların idarecilerine «müdür» unvanı verilir.

Tek öğretmenli okulların öğretmenlerinin «müdürlük» yetkileri vardır.

Gerektiğinde ilkokullara, yönetmeliğine göre ayrıca «müdür yardımcısı» atanır.

MADDE 19. — İlkokul müdürleri okullarında yönetim, eğitim ve öğretim işlerinin kanun ve yönetmeliklerine göre düzceyle yürütülmesinden sorumludurlar.

Müdür ve müdür yardımcısı yönetmeliğindeki esaslara göre ayrıca müstakil sınıf veya ders okutmakla da yükümlüdürler.

MADDE 20 — İlkokul müdürlerine müdür yardımcılara ve tek öğretmenli okulları yönetenlere bu kanunun 97 nci maddesine göre ek görev ödeneği verilir.

MADDE 21. — İlkokullara müdür olabilmek için en az iki yıl başarı ile öğretmenlik veya bir yıl müdür yardımcılığı yapmış olmak şarttır.

MADDE 22. — İlköğretim müdürlüklerine :

- a) En az üç yıl başarı ile ilkokul müdürlüğü veya müdür yardımcılığı yapmış olanlardan,
- b) En az beş yıl başarı ile ilkokul öğretmenliği yapmış olanlardan,
- Millî Eğitim Müdürlüğünece gösterilecek üç aday arasından,
- c) İlköğretim müfettişlerinden, Millî Eğitim Bakanlığınca uygun görülenler atanır.

MADDE 23. — İlköğretim müfettişleri :

a) Asil ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra, eğitim enstitülerini veya yabancı memleketlerdeki bu enstitülere denk okulları bitirenlerden;

b) İlkokullarda, en az 8 yıl öğretmenlik, veyahut en az iki yılı ilköğretim veya ilkokul müdürlüklerinde, ilkokul müdür yardımcılığında geçmiş olmak şartıyla en az 6 yıl öğretmenlik yapmış olanlardan Millî Eğitim Bakanlığınca kabul edilecek esaslara göre bu görevlerdeki başarıları ve müfettişlik için gerekli nitelik ve yetkileri bulunduğu saptanmış bulunan ve açılacak kurslarda başarı gösteren ilkokul öğretmenlerinden Bakanlıkça atanırlar.

İlköğretim müfettişliğinde başarı sağlıyamadıkları usulü veçhile tesbit edilenlere hastalık ve başka sebeplerle bu görevi yapamıyacak durumda olanlar öğrenim derecelerine uygun okul öğretmenliklerine almakta oldukları aylıklarla atanırlar.

İlköğretim müfettişleri, yönetmeliğine göre, bölgelerindeki özel ve resmi ilköğretim kurumları ile bütün dersane ve kursların yetişkenler eğitimi kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetim işlerinin ve çocuk kitaplıklarını teftiş ve murakabe etmek; bu kurumlarda çalışan öğretmenleri özellikle stajiyer vekil ve askerlik müddetlerini okullarda yapmakta olan öğretmenleri yetiştirmek, öğrenci devamını takip ve devamsızlığı önleyici tedbirler almak, okul idareleri ve öğretim kurullarınca devamsızlık hakkında vaktinde tedbir alınıp alınmadığını kontrol etmek, özel eğitim ve öğretime muhtaç çocuklarla ilgili kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasını denetlemek, mahallî ilköğretim kurullarının faaliyetlerinde bu kurullarla iş birliği yapmak, köy, bucak merkezi ve ilçe ilköğretim kurulları toplantılarına katılmak gerektiğinde ilköğretim kurullarının kararlarına karşı üst kurula ve millî eğitim müdürlüğüne itirazlarını bildirmek, bölgenin ilköğretim ihtiyaçlarını tesbit ederek ilgili kurullara ve millî eğitim müdürlüğüne bildirmek. Bölgelerine giren köylerde yenden yapılacak okul binalarının yerlerinin seçiminde, teknik elamanlar ve başka ilgililerle iş birliği yapmak ve okul yapımı ile alakalanmakla mükelleftirler.

MADDE 24. — İlköğretim müdürleri ilçedeki bütün ilköğrenim kurumlarının ilk meriidir. Bu sıfatla ilçeleri dâhilinde ilköğrenimle ilgili kanun ve yönetmelikleri uygulamakla yükümlüdür. Bundan başka kendilerine Millî Eğitim Bakanlığınca verilecek diğer işleri de yaparlar.

İlköğretim müdürlüğünün bir bürosu ve yeteri kadar memur ve hizmetlisi bulunur.

İlköğretim müdürlüğüne, gerektiğinde ilçe merkez ilkokulları müdürlerinden, en kademlisi ve kâlet eder.

MADDE 25. — İlköğretim kurumlarının sağlık işlerinin görülmesi, öğrenci öğretmen ve hizmetlilerin sağlıklarının korunması ve takibi için il ve ilçelerde sağlık merkezleri ve gezici sağlık ekipleri kurulur. Buralara ilköğretim sağlık müfettişleri, okul hekimleri, sağlık memuru ve hemşireleri atanır.

Sağlık teşkilâtı ve kurumları, görevlileri ve bu görevlere atanacakların nitelikleri, görev ve yetkileri, Millî Eğitim Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle saptanır.

Bu işler için gerekli ödenekler il ilköğretim fonundan karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlköğretim kurulları

MADDE 26. — İlköğretim kurulları şunlardır:

- a) Köy ilköğretim kurulu;
- b) Bucak merkezi ilköğretim kurulu;
- c) İlçe ilköğretim kurulu;
- d) İl ilköğretim kurulu;

MADDE 27. — Köy ilköğretim kurulu:

- a) Köy ihtiyar kurulu üyelerinin varsa belediye meclisi üyelerinin, kendi aralarından seçecekleri birer üye;
- b) Öğrenci velilerinin, kendi aralarından veya köy halkından seçecekleri iki temsilci;
- c) Köy okulu müdürü veya öğretmeni;
- d) Muhtar ve varsa belediye başkanından kurulur.

Bu kurulun başkanı belediye başkanıdır, yoksa muhtardır. İkinci başkanı okul müdürü veya öğretmenidir.

Bucak Merkezi İlköğretim kurulu:

- a) Bucak merkezi ihtiyar kurulu, birden fazla mahalle varsa, mahalle ihtiyar kurulu üyelerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye;
- b) Varsa, belediye meclisi üyelerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye;
- c) Öğrenci velilerinin kendi aralarından veya bucak merkezi halkından seçecekleri iki temsilci;
- d) Bucak merkezi okulları öğretmenlerinin kendi aralarından seçecekleri bir öğretmen;
- e) Okul müdürlerinin aralarından seçecekleri bir temsilci;
- f) Bir muhtarla bucak müdürü ve mevcutsa belediye başkanından kurulur.

Bu kurulun başkanı bucak müdürü, ikinci başkanı okul müdürüdür.

MADDE 28. — Köy ve bucak merkezi ilköğretim kurullarının ödev ve yetkileri şunlardır:

1. Okulun açılıp kapanma, öğretime ara verme zamanları, günlük çalışma saatleri hakkında ilçe ilköğretim kuruluna tekliflerde bulunmak,
 2. İlkokulların yapım, onarım, kuruluş ve bakım giderleri için gerekenleri ilgililere bildirmek,
 3. Okul müdür veya öğretmeni ile birlikte okul bina ve tesisleri ile uygulama bahçelerinin tatil ayları içinde bakımını ve dikkatle korunmasını sağlamak,
 4. Okul için bağışlar, türlü gelir kaynakları sağlamak, bu amaçla sürekli tesisler kurulmasına çalışmak,
 5. Yoksul öğrencilere çeşitli yardımlarda bulunmak, doğuştan yetenekli yoksul öğrencilerin ileri öğrenim basamaklarından faydalanmalarını sağlamaya çalışmak,
 6. Öğrencilerin, sağlık ve beslenme durumlarını ıslah ve takviye etmek, onlara sıhhi ve ekonomik beslenme ihtiyaçları için gereken tedbirleri almak ve aldirmek,
- Bu hususta il ve ilçe sağlık merkezi elemanları ile iş birliği yapmak,
7. Öğrenim çağında olup da okula gitmiyenleri kovuşturmak ve bu hususta gereken tedbirleri almak,
 8. Kitaplık kurmak, yönetmek ve yönettirmek,
 9. Köy ve bucak merkezinde ilköğretimin ve milli eğitimin geliştirilmesi için uğraşmak, bu amaçla ilkokul programı üzerinde incelemelere dayanan düşünceleri ilçe ilköğretim kuruluna ve yetkililere bildirmek,
 10. Bu kanunun 68 nci ve 70 nci maddeleri gereğince okul toprakları ile uygulama bahçelerinin işletilmesinden elde edilecek gelirlerin okul ihtiyaçlarına ve öğrencilerin beslenmesine harcanmasını sağlamak.

11. Komşu köy ve bucak ilköğretim kurulları ve bağlı olduğu ilçe ilköğretim kurulu ile iş birliği yapmak,
12. Öğretim yılı başında, bir yıllık çalışma programı hazırlamak ve yıl sonunda da yıllık çalışmalar hakkında ilçe ilköğretim kuruluna rapor vermek,
13. Görevli oldukları işleri başarabilmek için gerektiğinde uzmanlardan faydalanmak,
14. İlköğretimle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik ve ders programlarının uygulanmalarını kolaylaştırmak,
15. Köyün veya bucağın çevresini geliştirecek ve yaşayışını yükseltecek konularla ilgili tamamlayıcı kurslar, sınıflar ve okul öncesi sınıfların açılmasına çalışmak.

MADDE 29. — İlçe ilköğretim kurulları :

- a) Belediye başkanı veya temsilcisi ile belediye meclisi üyelerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye;
 - b) Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan yönetmeliğe göre kurulan okul - aile birlikleri başkanlarının kendi aralarından seçecekleri iki temsilci;
 - c) Hükümet Tabibi, okul sağlık merkezi hekimi, bulunmazsa, belediye tabibi, o da bulunmazsa sağlık memuru;
 - d) Tarım öğretmeni veya teknisiyeni;
 - e) Öğretmen dernekleri temsilcilerinin aralarından seçecekleri bir üye;
 - f) İlçe merkez ilkokulları öğretmenlerinin kendi aralarından seçecekleri bir ilkokul müdürü ve bir ilkokul öğretmeni;
 - g) İlköğretim Müdürü;
 - h) Kaymakamdan kurulur;
- Kurulun Başkanı Kaymakam, ikinci başkanı İlköğretim Müdürüdür.

MADDE 30. — İlçe ilköğretim kurullarının ödev ve yetkileri şunlardır :

1. 28 nci maddede sıralanan işleri, ilçe merkezi için görmek;
2. İlçeye bağlı köy ve bucakların ilköğretim kurulları arasında iş birliği sağlamak ve bunların çalışmalarını desteklemek.
3. Bucak merkezi ve köy ilköğretim kurullarının karar ve tekliflerini inceliyerek yetkisi içinde olanları uygulamak, gerekli gördüklerini il ilköğretim kuruluna sunmak;
4. Köy bütçelerine gerekli ödeneklerin konmasını takibetmek;
5. Köy, bucak merkezi ve ilçe ilköğretim kurullarının çalışmalarının geliştirilmeleri hakkında il ilköğretim kuruluna tekliflerde bulunmak;
6. Köy, bucak merkezi ve ilçe merkez okullarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları ve günlük çalışma saatleri hakkında ilgili kurulların tekliflerini incelemek ve ilçe bakımından bir teklif hazırlayarak onaylanmak üzere il ilköğretim kuruluna sunmak,
7. Köy, bucak merkezi ve ilçe ilköğretim kurullarının yıllık çalışma programları ile karar ve çalışmaları hakkında bölge ilköğretim müfettişlerine bilgi vermek,
8. İlçedeki okulsuz köylerin okula kavuşmasını sağlamak için gerekli yollara başvurmak ve 9 ncu madde gereğince kurulacak okulların yerlerini saptamak ve teklif etmek,
9. Öğretime ara verilen süreler için bölgelerindeki okulların öğretmen ve öğrencilerinin tatil çalışmaları hakkında plân ve programlar hazırlamak, bunları il ilköğretim kuruluna sunmak,
10. Devamsız öğrencilerin velileri hakkında gerekli cezaları vermek ve fonda toplanan paraların sarf yerlerini karara bağlamak.

MADDE 31. — İl öğretim kurulları :

- a) Belediye başkanı veya temsilcisi,
- b) İl daimî encümeninin kendi içinden seçeceği bir üye,
- c) İlköğretim çağındaki çocukların eğitim, öğretim ve sosyal yardım ve okul yapımı ve bakım işleri ile ilgili dernek başkanlarının kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,

- ç) Milli Eğitim Bakanlığınca yönetmeliğe göre kurulan okul - aile birlikleri başkanlarının kendi aralarından seçecekleri iki temsilci,
d) Öğretmen dernekleri temsilcilerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye,
e) Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü veya temsilcisi,
f) Tarım Müdürü veya temsilcisi,
g) Varsa ilkokullara öğretmen yetiştiren kurumların müdürlerinden kıdemlisi ile il merkezin-
de bulunan orta dereceli okul müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,
h) Varsa, ilk dereceli özel okullar öğretmenlerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,
ı) İlköğretim müfettişlerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,
j) Merkez ilkokulları öğretmenlerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,
k) Merkez ilçesi ilköğretim müdürü (belediye sınırları içinde birden fazla ilçesi bulunan merkezlerdeki ilköğretim müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci,
l) Milli Eğitim Müdürü,
m) Vali veya temsil edeceği bir zattan kurulum,

Bu kurulun başkanı vali veya vekili, ikinci başkanı Milli Eğitim Müdürüdür.

MADDE 32. — İl ilköğretim kurullarının ödev ve yetkileri şunlardır :

1. 28 ve 30 ncu maddelerde sıralanan işleri il merkezi için görmek,
2. İle bağlı ilçelerin ilköğretim kurulları arasında iş birliği sağlamak ve kurulların çalışmalarını desteklemek,
3. İlçe ilköğretim kurullarının yaptıkları teklifleri, yıllık çalışma programlarını ve raporlarını incelemek ve gerekenleri onaylamak ve bunların uygulanmasını takibetmek ve denetlemek,
4. Köy ve özel idare bütçelerine ilköğretim için gereken ödeneklerin konmasını teklif etmek ve bu teklifleri sonulandırmak,
5. İlde ilköğretimin geliştirilmesi konusunda Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli tekliflerde bulunmak.
6. İlkokulların açılma, kapanma ve öğretime ara verme süreleri ve günlük çalışma saatleri hakkında ilçe ilköğretim kurullarının tekliflerini incelemek ve bir karara bağlamak,
7. İl içinde öğretmen ve öğrencilerle ilgili olarak, öğretime ara verilen sürelerdeki çalışmalarını düzenlemek.

MADDE 33. — İlköğretim kurulları, bu kanunda saptanan ödevlerden ve bölgelerindeki ilköğretimin geliştirilmesinden derece derece ve ortaklaşa sorumludurlar.

MADDE 34. — İlköğretim kurulları, ayda en az bir defa, üyelerinin çoğunluğu ile toplanır ve toplantıda bulunanların çoğunluğu ile karar verilir.

MADDE 35. — İlköğretim kurullarına katılacak seçilmiş üyelerin hizmet süreleri dört yıldır. Bunların seçimleri sırasında, birer de yedek üye seçilir.

MADDE 36. — Memur olmıyan seçilmiş üyelerden engelsiz olarak üst üste üç toplantıya gelmeyenler bu ödevden çekilmiş sayılırlar. Memurluk sıfatı ile kurul üyeliklerine seçilmiş olanlar, seçim süresi sonuna kadar üyelik ödevini yapmakla yükümlüdürler. Bunlardan engelsiz olarak toplantılara katılmıyanlar hakkında ödev ve memurluklarıyla ilgili kanunlara uyularak inzabati işlem yapılır.

MADDE 37. — Seçilmiş üyeliklerden biri açıldığında yerine yedeği alınır. Yedeği bulunmadığı durumlarda yenisi seçilir. Yeni seçilenler; yerlerine geçtikleri üyelerin dört yıllık sürelerini doldururlar.

MADDE 38. — Köy, bucak merkezi ve ilçe ilköğretim kurullarının kararlarına yapılacak itirazlar, her birinin bir üstündeki kurula, il ilköğretim kurullarının kararlarına karşı yapılacak itirazlar ise Milli Eğitim Bakanlığınca incelenir ve karara bağlanır.

İtirazlar için en son basamak, Milli Eğitim Bakanlığıdır.

MADDE 39. — Köy, bucak merkezi, ilçe ve il ilköğretim kurulları, işlerinin yönetimi için gereken ödevleri kendi üyeleri arasından seçerler.

Bu kurulların çalışma yolları Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle saptanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Okul öncesi eğitim ve öğretim kurumları ile ilkokulların açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları

MADDE 40. — Okul öncesi resmî ve özel eğitim ve öğretim kurumlarının; yetiştirici ve tamamlayıcı okul, sınıf ve kursların açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları, amaç ve çalışma tarzlarına göre, kendi yönetmeliklerinde, eğitim ve öğretim programlarında belirtilir.

MADDE 41. — İlkokulların yıllık eğlemlî öğretim süresi, köylerde 170, şehir ve kasabalarda 200 günden aşağı olamaz. Sınavlar bu sürenin dışında kalır.

Yarısı resmî tatillere rashyan günler de tam gün sayılır.

Öğretim, o yerin tabii, ekonomik ve sosyal özelliklerine göre sürekli veya aralıklı olabilir.

MADDE 42. — İlkokulların açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları bir önceki öğretim yılının Mart ayı içinde il öğretim kurullarında kararlaştırılarak gereğine göre bildirilir ve duyurulur. Olağanüstü sebeplerle bu tarihlerde yapılacak değişiklikler, gecikmeksizin ilgililere bildirilir.

MADDE 43. — İlkokulların yaz tatili, sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadar sürer.

a) Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidir.

Ancak, bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında yönetmeliğinde saptanacak meslekle ilgili çalışmalara katılmakla yükümlüdürler.

b) Tek öğretmenli okullarda görevli öğretmenlerin yaz tatili izinleri, bölge ilköğretim müfettişleriyle, ilköğretim müdürü tarafından okul ve kurumların korunmasında göz önünde tutularak ayarlanır.

c) Okul müdürleriyle müdür yardımcıları tatil aylarında okul işlerini ayarlamak ve düzenlemek şartı ile, sıra ile izinlerini kullanırlar.

MADDE 44. — Öğretmenler kanunlarla kendilerine verilen işlerden başka, meslek dışı her hangi bir görevle yükümlü tutulamazlar.

MADDE 45. — a) Millî Eğitim müdürleri, ilköğretimin bütün görevlilerine,

b) İlköğretim müdürleri, okul müdürleriyle öğretmenlere,

Zaruri ve âcil durumlarda yılda üç defayı aşmamak üzere iki güne kadar;

c) Okul müdürleri de öğretmenlere aynı şartlar altında birer gün izin vermeye yetkilidirler.

Ancak bütün bu izinlerin bir ders yılı içindeki toplamı bir haftayı geçemez.

BESİNCİ BÖLÜM

Kayıt ve kabul

MADDE 46. — Her çocuk, mecburi ilköğrenim çağına girdiği öğretim yılı başında 3 nü madde gereğince ilkokula kayıt ve kabul edilir. Her veli yahut vasi veya aile başkanı, çocuğunu zamanında ilkokula yazdırmakla yükümlüdür.

Bu kanunda sözü geçen «Aile başkanı» deyiminden maksat, veli veya vasi durumunda

bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran, yahut da çalıştırandır.

Mecburi öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilkokulu bitiremeyen çocukların ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok iki öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilir.

Bu iki yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen çocuklara tasdikname verilerek, kayıtları silinir.

MADDE 47. — Bir öğretim yılı, okulda, derslerin başlamasından bir hafta önceki tarihten, son sınıf sınavlarının bittiği güne kadarki süredir.

MADDE 48. — Her yıl derslere başlamadan en az 15 gün önce, muhtarlar okul müdürüyle iş birliği yaparak köy ve mahallerindeki mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların künyelerini gösterir üç nüsha çizelge hazırlayıp birer nüshasını okul idarecilerine ve ilköğretim müdürlüğüne verir. Diğer nüshasını da yanlarında saklarlar. Çocuklarını zamanında okula yazdırmalarını, veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirir ve ilân ederler.

Mecburi öğrenim çağında olup da belirli zaman içerisinde okula yazdırılmıyan çocukları, okul müdürleri kendiliklerinden okula kaydeder. Ve devam ettirilmelerini veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirirler. Bu gibi çocuklar yine de okula gelmezlerse; haklarında devamsız öğrenciler gibi işlem yapılır.

MADDE 49. — Nüfus hüviyet cüzdanı bulunmıyan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocukların yaşları, çocuklar görülmek suretiyle, ihtiyar kurullarınca tâyin ve tesbit olunarak bunlar da mecburi öğrenim çağında olanlar çizelgesine yazılırlar.

MADDE 50. — Birleştirilmiş sınıflar da dâhil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40 dan fazla olamaz.

MADDE 51. — Her yıl Eylûl ayının üçüncü haftası «İlköğretim haftası» dır. Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak programa göre hafta içinde türlü yollarla ilköğretimin önemi belirtilir.

ALTINCI BÖLÜM

Okula devam

MADDE 52. — Her öğrenci velisi yahut vasisi veya aile başkanı çocuğunun mecburi ilköğrenim kurumuna muntazaman devamını sağlamakla ve özrü yüzünden okula gidemiyen çocuğun durumunu en geç üç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür.

Mülki âmirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilâtı ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurullarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifelidirler.

MADDE 53. — Okula devam etmiyen öğrencilerin devamsızlık sebepleri okul idarelerince ve ilköğretim müfettişlerince araştırılarak, devama engel olan maddi ve mânevi sebeplerin giderilmesine çalışılır. Bu sebeplerin giderilmesi mümkün olmadığı takdirde durum, mahallî ilköğretim kuruluna bildirilir. Kurulca gerekli tedbirler alınır.

Okul idareleriyle ilköğretim kurullarının bu vazifeleri devamsız öğrenciler hakkındaki kovuşturmanın her safhasında devam eder.

MADDE 54. — 55 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı zorlayıcı sebepler dışında çocuğun ailesi yanında kalmasını gerektiren ailede ölüm, yaralanma, düğün, askere gitme, bağ, bahçe, tarla ve sürüde tarım ve hastalık savaşı yapılması gibi sebeplerle öğrencilere bir yıl içinde 15 günü geçmemek üzere okul idarelerince izin verilir.

MADDE 55. — Okul idarelerince ve ilköğretim kurullarınca 53 ncü madde mucibince yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen :

- a) Çocuğunu okula göndermiyen;
- b) Verilen izin müddetini geçiren;
- c) Geç nakil yaptıran;
- d) Okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren;
- e) Çocuğunun devamsızlık vaziyetini özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmiyen;

Öğrenci veli yahut vasi veya aile başkanları hemen mahallin ilköğretim kuruluna bildirir. Bunlar hakkında kurulca en çok bir hafta içinde gerekli karar alınır.

Hastalık, sel, kar, zelzele, yangın gibi ilköğretim kurullarınca takdir edilecek mücbir sebeplerle okula gelmemek zorunda olduğu anlaşılan öğrenciler devamsız sayılmaz ve gelmedikleri günler için izinli sayılırlar.

Kurulca özürsüz sayılmayan öğrencilerin veli yahut vasi veya aile başkanlarına üç gün içinde çocuklarını okula göndermeleri lüzumu yazılı olarak ihtar olunur.

Zorlayıcı sebeplerin takdiri hususunda kurulca alınan kararlar okul idareleri veya bölge ilköğretim müfettişleri veya öğrenci veli yahut vasi veya aile başkanları tarafından üç gün içinde yazılı olarak üst kurula itiraz olunabilir.

Üst kurulca, en çok bir hafta içerisinde verilecek kararlar derhal ilgililere tebliğ olunur.

MADDE 56. — İlköğretim kurullarınca yapılan ihtara veya itiraz üzerine üst kurulca verilen ret kararına rağmen çocuğunu okula göndermiyen veli yahut vasi veya aile başkanları hakkında aşağıda gösterilen şekilde işlem yapılır.

- a) Mahalli ilköğretim kurullarınca, en çok bir hafta içinde devamsız öğrencinin velisine yahut vasisine veya aile başkanına çocuğun okula devam etmediği beher gün için (1) liradan (2) liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Para cezasına çarptırıldığının kendisine tebliğ tarihinden itibaren üç gün içinde çocuğunu yine okula göndermediği okul idaresince bildirilen veli yahut vasi veya aile başkanları hakkında mahalli ilköğretim kurulunca ikinci defa olarak verilecek para cezası, beher gün için önce verilen cezanın iki katından aşağı olamaz. Ancak bu suretle verilen para cezaları 100 lirayı geçemez.

İlköğretim kurullarınca verilen ceza kararı kurulca, okul idaresine, öğrenci veli yahut vasi veya aile başkanlarına üç gün içinde tebliğ olunur. Diğer taraftan, para cezaları hakkındaki kararlar, ayrıca infaz işlemi yapılmak üzere ilçe ilköğretim müdürlüğüne gönderilir. İlköğretim müdürleri bu kararları üç gün içinde özel idareye göndererek infaz işleminde takibederler.

Bu kararlar, özel idarelerce Âmme alacaklarının tahsil usulü hakkında Kanun hükümlerine dayanılarak tahsil edilir.

İlköğretim kurullarının ceza kararları kesin olup aleyhinde idari veya kazai hiçbir mercie başvurulmaz.

- b) İkinci defa para cezasına çarptırıldığının kendisine tebliğ tarihinden itibaren üç gün içinde çocuğunun okula devamını sağlamıyan veli yahut vasi veya aile başkanının isim ve adresleri okul idareleri tarafından derhal mahalli ilköğretim kuruluna verilir. İlköğretim kurulu bunlara ait dosyaları üç gün içinde hazırlayarak ilçe ilköğretim müdürlüğüne gönderilir.

İlçe ilköğretim müdürleri bu dosyaları inceledikten ve eksikleri varsa tamamladıktan sonra derhal Cumhuriyet savcılığına verir.

İlköğretim müdürleri tarafından hazırlanan dosyalarda :

1. Devamsız öğrencilerin adları ve durumları hakkında okul idaresince ilköğretim kuruluna verilen belgeler,

2. Çocuğun veli yahut vasi veya aile başkanına yapılan ihtara ve bu ihtarın tebliğ ve tebellüğüne ait belgeler,

3. İlköğretim kurulunca verilen para cezalarına ait kararlar ve bu kararların veli yahut vasi veya aile başkanına tebliğ ve tebellüğüne dair belgeler bulunur.

c) Cumhuriyet savcısı 3005 sayılı Kanun hükümleri dairesinde kovuşturma yapar ve en geç üç gün içerisinde sulh mahkemelerinde dâva açar.

Sulh ceza mahkemesince her çocuğun veli yahut vasi veya aile başkanı hakkında 10 günden 30 güne kadar hafif hapis cezası hükmolunur.

Bu cezalar Temyiz olunamaz.

Mahkemece verilen ceza kararı suçluya ve ilköğretim müdürüne bildirilir. Bu kararın suçluya bildirilmesinden itibaren bir hafta içinde çocuğunu okula göndermiyen veya devamını sağlamıyan veli yahut vasi veya aile başkanının durumu ilköğretim müdürlüğüne yeniden Cumhuriyet savcılığına bildirilir. C. Savcılığına aynı hükümler dairesinde kovuşturma yapılır.

MADDE 57. — Okul idareleri ve ilköğretim kurullarınca bu kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar, gerçeğe uymıyan beyanda bulunanlar bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılırlar.

MADDE 58. — Sulh ceza mahkemelerinde bu kanuna uyularak açılan kamu dâvaları en geç 31 gün içinde hükme bağlanır.

Dâvanın duruşmalı olarak görülmesine mahkemece lüzum görülen hallerde sanık duruşmalara ihzaren çağırılır.

MADDE 59. — İlköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmiyenler, hiçbir resmî ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren başka yerlerde ücretli veya ücretsiz çalıştırılmazlar.

İlköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeliyenler ise, çocukların çalıştırılmasını düzenliyen kanun hükümleri uygulanmak şartıyla ancak ders zamanları dışında bu gibi yerlerde çalıştırılabilirler.

İlköğretim çağında bulunan ve mecburi ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların bu kanunda gösterilen ve Millî Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olanlar dışında her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dersanelere kabulü yasaktır.

Yukardaki hükümlere aykırı davranışlar hakkında iki aya kadar hafif hapis cezası ile birlikte 250 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası verilir.

Bu fiilleri tekrerrür edenler hakkında verilecek ceza öncekinin iki mislinden az olamaz ve bu cezalar ertelenmez.

MADDE 60. — İlköğrenimlerini tamamlayarak ilkokullardan diploma almış olan erkek vatandaşların muvazzaf askerlik sürelerinden altıda biri indirilir.

MADDE 61. — İlköğrenimlerini tamamlayarak diploma almış olan kızlara yoksullukları o yerin ilköğretim kurullarınca saptanırsa, evlenmelerinde, özel idaredeki fondan 300 liraya kadar para yardımı yapılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Okulların arsa ve arazi işleri

MADDE 62. — Şehir, kasaba ve köy okulları arsalarıyla köy okullarına gelir sağlayacak arazi ve uygulama bahçeleri için lüzumlu topraklar, il ve ilçelerde bölge ilköğretim müfettişlerinin veya ilçe ilköğretim müdürünün başkanlığında Tarım, Tapu, Maliye dairelerinden görevlendirilecek birer eleman ile mahalle veya köy muhtarından teşekkül edecek komisyon tarafından seçilir.

MADDE 63. — Okul binalarının yapılacağı arsaların, suyu, havası, elverişli ve öğrencilerin kolaylıkla gidebilecekleri bir mahalde olması göz önünde bulundurulur.

Okul binaları, hapsane, meyhane, kahvehane, bar gibi umumi yerlerden en az 100 metre uzakta olacaktır.

Okullara 100 metre mesafe içinde bu gibi tesisler kurulamaz.

MADDE 64. — İlkokula tahsis edilmek üzere komisyonca seçilen Devlete, özel idarelere, belediyelere veya köy tüzel kişiliğine ait arazinin, miktar ve yerini gösteren birer tutanak tanzim edilerek valilik yolu ile ve arazinin aidiyetine göre Maliye Bakanlığının veya diğer idarelerin yetkili mercilerine gönderilir. Bu makamların tasdık ile bu arazi parasız olarak okula tahsis olunur.

Okula gelir sağlamak maksadıyla seçilen topraklar, 50 dekardan fazla olamaz.

MADDE 65. — 64 ncü maddeye göre okul için lüzumlu topraklar tahsis yoluyla sağlanamadığı takdirde, gerçek veya tüzel kişilere ait araziden bu husus için elverişli yer, sahiplerinin rızaları ile, satın alınır. Mal sahiplerinin muvafakatlerinin alınamaması halinde, bu yerler umumi mevzuata göre kamulaştırılır.

Satınalma veya kamulaştırmak, köy okulları için köy tüzel kişiliğine, şehir ve kasaba okulları için özel idareye aittir.

MADDE 66. — Her köy okulunun bitişğinde veya yakınında 2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamak üzere, bir uygulama bahçesi bulunur.

MADDE 67. — Okullar için tahsis, satınalma veya kamulaştırma yoluyla sağlanan topraklarla bu topraklar üzerinde yapılacak bina veya tesisler, bulundukları yerlere göre köy veya özel idareler adına tapuya tescil edilir.

Bunların ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan okul binaları ile tesislerinin daimî bakım ve onarma giderleri, bulundukları yerlere göre özel idare veya köy bütçelerinden karşılanır.

MADDE 68. — 4274 ve 5129 sayılı kanunlarla şimdiye kadar köy okullarına tahsis edilmiş olan Devlete veya köye ait nizasız ve ihtilâfsız topraklarla bu kanuna göre sağlanacak topraklar, mahalli ilköğretim kurullarının teklifi ve köy ihtiyar heyetinin kararı ve illerde valinin, ilçelerde kaymakamın tasdık ile köy ihtiyar heyetince incele ve sair suretlerle işletilir veya kiraya verilir. Elde edilen gelir, okul ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere, köy bütçelerine gelir kaydedilir.

Paralı veya parasız olarak ilköğretim hizmetlerine tahsis, temlik ve tescil edilen bütün gayrimenkullerin ferağ ve intikal işlemleriyle bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek belgelerden ve senetlerden hiçbir vergi, harc ve resim alınmaz.

MADDE 69. — Köy okullarına bitişik öğretmen evleriyle müstakil öğretmen evlerinin dolayında her ev için 500 ilâ 1 000 metre karelik bir arazi, öğretmen bahçesi olmak üzere okul arsasından veya uygulama bahçesinden yahut okula gelir sağlayacak araziden ayrılır. Öğretmenler, bu bahçelerden parasız faydalanırlar; fakat kiraya veya ortaklığa veremezler.

MADDE 70. — Okulların uygulama bahçelerinde tarım dersleri uygulanması yapılır. Uygulama bahçesinin işletilmesi için gerekli tohum, fidan ve tarım araçları gibi ihtiyaçları köy bütçesinden ve okul arazisi gelirinden sağlanır.

Uygulama bahçelerinden elde edilen gelir veya ürünler okul ihtiyaçlarına ve öğrenci beslenmesine sarf edilmek üzere köy bütçelerine gelir kaydedilir.

Uygulama bahçesinde bölge özelliklerine göre kurulacak tesislerin nelerden ibaret olacağı mahalli ilköğretim kurulları tarafından kararlaştırılır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İlkokul yapımı ve donatımı işleri

MADDE 71. — İlkokulların yapım ve donatımına ait plân tiplerini saptamak ve projelerini hazırlamak, gerektiğinde illerde girişilen okul yapımı ve donatımında, merkezden yaptırılacak murakabe ve denetleme işlerinde görevlendirilmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı bir yapı işleri bürosu kurulur.

Bu maksatla geçici olarak (20) kişiyi geçmemek üzere çalıştırılacak yüksek mimar, yüksek mühendis, mimar, mühendis, tekniker, ressam ve desinatör gibi teknik elemanların verilecek ücret ve yevmiyeleri Bayındırlık teşkilâtında çalışan teknik elemanlar için mevzu esas ve usullere tâbidir.

MADDE 72. — Millî Eğitim müdürlüklerinde ilkokul binaları ve tesislerinin öğretmen evlerinin yapımı ve donatımı ile ilgili yapı işlerinde, illerin ihtiyacına göre aylık istihkakları özel idare bütçesinden karşılanmak üzere 71 nci maddedeki esaslar dairesinde yevmiyeli teknik eleman veya İş Kanunu hükümleri dairesinde işçi, usta, çalıştırabilir.

MADDE 73. — Bütün ilkokul binaları ile öğretmen evleri ve diğer tesislerin tipleri ve projeleri, bölgelerin özelliklerini kavrayacak çeşit ve sayıda Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlatılır.

Millî Eğitim Bakanlığının tesbit ettiği tip plânlar dışında okul binası inşa edilemez ve plânlar üzerinde esash değişiklikler yapılamaz.

Şimdiye kadar yapılmış ve başka yollarda yaptırılacak olan şehir ve kasabalara ait ilkokul plânları da Millî Eğitim Bakanlığının inceleme ve onayından geçmeden uygulanamaz.

MADDE 74. — Köy okulları ile öğretmen evlerinin, şehir ve kasabalarda yaptırılacak ilkokulların her türlü ihtiyaçları için köy veya kasaba içinde veya civarındaki araziden, şahsi haklar mahfuz kalmak şartıyla, tedarik edilecek taş, kum, ve kireç gibi yapı gereçlerinden hiçbir resim alınmaz.

İlköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen evleri ve onarma işlerinde gerekli tuğla ve kerpiçlerin kesmek, kireç yakmak ve söndürmek, taş çıkarmak, iskele kurmak, kaldırımları işgal etmek gibi hususlarda girişilen işler serbest ve hiçbir resme tâbi olmaksızın yapılır. Bu maksatla açılan çukurlar iş bitince kapatılır.

Ormanlardan çıkarılacak bu gibi gereçler hakkında 6831 sayılı Orman Kanununun 18 nci maddesine göre hareket olunur.

MADDE 75. — İlköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen evlerine gerekli, işlenmiş veya yarı işlenmiş tomruklar, taşımaya elverişli orman işletmelerinin istif yerlerinden verilir.

Millî Eğitim Bakanlığı, her ilde yaptırılacak binaların kereste ihtiyaç listelerini bir yıl önce, en geç Kasım ayına kadar Tarım Bakanlığına gönderir.

Tarım Bakanlığı, istenilen kerestelerin hangi işletmelerden sağlanacağını saptıyarak en geç Mart ayı içinde Millî Eğitim Bakanlığına bildirir.

Ayrılan kereste istif yerlerinde iller tarafından teslim alınır ve bedelleri özel idare bütçelerinden ödenir.

İşlenmiş, yarı işlenmiş kereste veya tomruklardan kesme, taşıma, imal, istif, dağıtma giderleri ve bölge orman tarifesi karşılığı hesaplanarak tahsis yapılır. Ancak % 10 temettü hissesi alınmaz.

MADDE 76. — Orman işletmelerinden verilecek kereste, ihtiyacı karşılamazsa veya alınacak kerestelerin bedelleri, taşıma ve benzeri masraflar ile mahallî rayici geçerse, iller ihtiyaçlarını piyasadan sağlayabilirler.

MADDE 77. — İlköğretim kurumlarının ve öğretmen evlerinin inşasında kullanılacak her tür-

lû yapı malzemesinden, Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar, Millî Eğitim Bakanlığı ve ya valiliklerin isteği üzerine ve bedeli karşılığında, diğer isteklere tercihan verilir.

MADDE 78. — İlköğretim kurumlarının yapımında kullanılacak çeşitli yapı araç ve gereçleri, Millî Eğitim idarelerince sevk ve tesellümü şartiyle Devlete ve Devlet İktisadi Teşekküllerine ait vasıtalarla tercihli olarak ve indirmeli tarife ile naklolunur, ve limanlarda tahmil ve tahliye işleri de tercihli olarak yapılır.

Tarifelerde yapılacak indirim, her yıl Millî Eğitim ve ilgili bakanlıklarca müştereken tesbit ve tâyin olunur.

Ayrıca, iller emrinde bulunan teşekküllere ait her çeşit nakil vasıtalarından gereğine göre faydalanılır.

Askerî birlikler de bu nakil işlerinde illere yardımda bulunur.

MADDE 79. — Millî Eğitim Bakanlığı ve il özel idareleri ilköğretim kurumları ile öğretmen evlerinin yapımında kullanılacak araç ve gereçleri 2490 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde toptan satınalıp dağıtabilirler.

MADDE 80. — İller, yaptıracakları ilköğretim kurumlarıyla öğretmen evlerinin yapımı işlerinde gerekli doğrama, çatı aksamı ve öğretim araçlarını hazırlatmak, satınalmak ve dağıtmak suretiyle inşaatta kolaylık ve tasarruf sağlamak ve araçların taşınması hususunda yardımlaşmak gayesi ile komşu illerle iş birliği yapabilirler, müşterek tesisler kurabilirler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı teknik öğretim müesseselerinden faydalanırlar.

Gerekirse bu maksatla munhasıran nakliyatda kullanılmak üzere motorlu taşıt aracı satınalmaya mezdurlar.

MADDE 81. — Okul yapımı ve donatımı işlerinde yardım ve hizmetleri değerlendirmek, inşaatın ucuza maledilmesi amacıyla;

a) Yurttaşların istiyerek yapacakları, taş, kum, çakıl, kerpiç, kireç ve tuğla gibi aynı yardımlar,

b) Yurttaşlar, kurumlar ve yardım derneklerince yapılacak nakdî yardımlar, kabul edilir ve değerlendirilir.

c) Emaneten inşa edilecek okul yapımı işlerinde halk ve gençlerden gönüllü olarak bedenen çalışacakların hizmetleri kabul edilir.

MADDE 82. — İller, ilköğretim kurumları için yaptıracakları bina ve tesislerle öğretmen evlerini, 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanunu hükümleri dairesinde ve işin gereğine göre, ihale veya emanet usulüyle yaptırmakta serbesttir.

MADDE 83. — Mutaahhidin taahhüdünü zamanında yapmaması veya evvelden düşünülmesi mümkün olmayan sebeplerle plân ve programın zamanında yetiştirilemeyeceği anlaşılmaması halinde ilköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen evlerinin, il ilköğretim kurulunun teklifi ve il daimî komisyonu kararıyla ve bu komisyonun mesuliyeti altında Artırma, eksiltme ve ihale Kanunu ile Muhasebeî umumiye Kanununun hükümlerine bağlı olmaksızın en uygun şekilde yapılması veya yaptırılması caizdir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

İlköğretimin gelir, giderleri ve plânlama

MADDE 84. — İlköğretime ait gelir kaynakları şunlardır :

a) Her yıl Devlet gelirlerinin % 4 ünden az olmamak üzere Devlet bütçesinden yapılacak yardımlar,

b) Özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960

malî yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az % 20 si oranında konulacak ödenekler,

e) Belediye bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 5 oranında konulacak ödenek,

d) Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 20 si oranında konulacak ödenekler,

e) Devamsız öğrencilerin velilerinden ilköğretim kurulları veya mahkeme kararı ile alınacak para cezaları,

f) Gelirleri sıbyan, mahalle tıfıl okullarıyla medreselere ve diğer ilim müesseselerine tahsis edilmiş bulunan mazbut vakıflar hasılatından her yıl Vakıflar Genel Müdürlüğünce bütçe ile tesbit edilecek gelirlerle mütevelliler tarafından idare olunacak vakıflardan ayrılacak hisseler,

g) İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kurumlar, dernekler veya hayırsever kimseler tarafından yapılacak her türlü mal, para bağışları ve vasiyetler, (işbu bağış ve vasiyetlerle bununla ilgili işlemlerden resim ve harc alınmaz.)

Gelir ve Kurumlar Vergisi yükümlülükleri tarafından makbuz mukabilinde yapılacak para bağışları, yıllık bildirim ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından indirilir.

h) Faizler,

i) Hürdaya çıkacak okul eşya ve levazımının, işe yarayacağı anlaşıldığından veya yenisi yapıldığından satılmasına karar verilen okul binaları enkazının veya okul yerinin değiştirilmesi dolayısıyla bu kanuna göre istifade edilmeyecek durumda kalan arsa, tarlaların satışından elde edilecek paralar.

j) Sözleşmeler gereğince kısmen veya tamamen yerine getirilmeyen okul yapım işleri mütaahhitlerinden alınacak gecikme ve benzeri tazminat ve mütaahhitlerin irat kaydolunacak teminat akçeleri,

Bütçelerine yukarıda yazılı oranlarda ilköğretim ödenēi koymamış olan idareler, belediye ve köyler için bu ödenekler; bütçeleri inceleme ve onamaya yetkili makamlar tarafından doğrudan doğruya konur. Ve bu ödeneklerin malî yıl başında özel idarelere yatırılması sağlanır.

MADDE 85. — 84 ncü maddenin (a) fıkrası gereğince Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinde açılacak özel fasla gelecek yıllara geçici taahhütler ve masraflar karşılığı olarak ilk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin % 4 ünden ve ondan sonraki yıllarda ise % 2 sinden az olmamak üzere, ödenek konulur. Bu ödeneklerin % 70 ni munhasıran 86 ncı maddenin (a) fıkrasında yazılı işlere, % 30 u ise aynı maddenin (b) fıkrasında gösterilen ihtiyaçlara sarf edilmek üzere Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit olunacak programa göre il özel idarelerine dağıtılır.

Millî Eğitim Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde bu ödeneklerden bir kısmını 92 ncı maddede yazılı esaslar dâhilinde doğrudan doğruya kullanabilir ve ayniyat halinde illere gönderebilir.

MADDE 86. — 84 ncü maddenin (a, b, c, e, f, g, h, i, j) fıkralarında gösterilen gelirler veya ödenekler 85 ncı maddedeki hükümler yerine getirilmek şartıyla :

a) Köy, kasaba ve şehir ilköğretim kurumlarının ve öğretmen evlerinin yapım, tadil, esashi onarım, her türlü ilk tesis ve okul eşyası, ders levazımı masraflarına,

b) Küçük onarımlar, arsa ve arazi istimlakı, ders levazımı ve aletleri, okulların genel giderleri, yoksul öğrencilere parasız olarak verilecek okul kitapları ve ders levazımı bedeli, öğrencilerin yiyecek, giyecek noksanlarının telâfisi, esashi hastalıklarının tedavisi, bu kurumlar için gerekli bölge doktorları, sağlık memur ve hemşireleri, yapı işlerinde çalıştırılacak teknik elemanlarla, ilçe ilköğretim müdürlükleri bürolarında çalıştırılacak ücretli personelin ve okul müstahdemlerinin ücretleriyle, pansiyonlu ilkokulların ve tamamlayıcı kurslar masrafları gibi her türlü giderlerine sarf olunur.

Madde 87. — Millî Eğitim Bakanlığı bu kanuna bağlı 10 yıllık plâna göre tamamlanması gereken bütün köy, kasaba ve şehir ilkokulları yapımı hakkında her yıl bütçe kanununa üçer yıl-

lık tafsilâtlı bir plân ekler. Bu plânda her yıl illerde yapılması gereken köy, kasaba ve şehir ilkokullarının sayıları, yerleri, tipleri, dersane sayıları ile tahmini masrafları gösterilir.

Yukarıki fıkrada sözü geçen bakanlık plânına paralel olarak, il ilköğretim kurulları da üç yıllık plân ve programlar hazırlarlar. Bu programlar il genel meclisinde onanır ve il bütçesine bağlanır. Bu plânda:

Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan plândan ile, isabet eden okul yapımı ve ilk tesis işleri başta olmak üzere 86 ncı maddenin (a) ve (b) fıkralarında yazılı işlerden ve hizmetlerden il bakımından yapılması uygun ve mümkün görünenler ayrılarak plânlanır. Gereken hazırlık safhaları ve bunun uygulanma zamanları, ayrılacak ödenekler gösterilir.

Bu plânlar il bütçesiyle birlikte tetkik ve tasdik edilmek üzere İçişleri ve Millî Eğitim Bakanlığına gönderilir. Millî Eğitim Bakanlığı sebep göstermek suretiyle plânlar üzerinde değişiklikler yapabilir.

Bu plânların uygulanmasından başta mülkiye âmirleri, il daimî komisyonu olmak üzere, Millî Eğitim müdürleri, ilköğretim müfettişleri, ilköğretim müdürleri yükümlü ve sorumludurlar.

MADDE 88. — Millî Eğitim Bakanlığı 87 ncı maddede sözü geçen programa göre yeniden açılacak ilköğretim kurumlarıyla, mevcutların öğretmen ihtiyaçlarını karşılayacak öğretmenleri yetiştirmek üzere gerekli bütün tedbirleri zamanında almakla yükümlüdürler.

MADDE 89. — 84 ncü ve 85 ncı maddelerde ilköğretime tahsis edilen ödenek veya gelirler 86 ncı maddede gösterilen işlerden başka hiçbir yere sarf edilemez, başka fasıllara nakledilemez.

Bu gelirlerle sağlanan bina ve tesisler veya eşya başka bir hizmete devredilemez. İlköğretimin bina ve tesislerinden, bu kurumların esas hizmetlerini aksatmamak ve Millî Eğitim Bakanlığının muvafakati alınmak şartıyla, halk eğitimi hizmetlerinde ve diğer Millî Eğitim hizmetlerinde faydalanmak caizdir.

86 ncı maddenin (b) fıkrasında gösterilen hizmetler için ayrılacak ödeneklerin % 30 ndan fazlası bu fıkrada gösterilen personel giderlerine ayrılamaz. Sözü geçen personel bu fıkrada belirtilen hizmetlerin dışında kalan bir işte devamlı veya muvakkat olarak kullanılamaz.

MADDE 90. — 84 ve 85 ncı maddelerde gösterilen gelirler, ödenekler, yardımlar, tahsillerini mütaakip ilgili dairelerce özel idarelere yatırılır.

Bu gelir ve ödenekler özel idarelerce «İlköğretim gelir ve ödenekleri» adıyla açılacak ayrı bir hesaba alınır. Malî yıl içinde sarf edilemeyen kısımları, gelecek malî yıllara devredilir. Bu paralardan bir aylık normal ihtiyaçları karşılayacak olan miktarlardan fazlası, bir millî bankada açılacak hesaba yatırılır.

84 ncü maddenin (d) fıkrasında yazılı gelirler aynı suretle köy bütçelerinde «İlköğretim gelir ve ödenekleri» adıyla açılacak ayrı bir hesaba alınır ve bakiyeleri gelecek malî yıllara devredilir.

Bu ödenekler köy ilköğretim kurulunun hazırlayacağı bir plân ve programa göre, 86 ncı maddenin (b) fıkrasında yazılı işlere ve özel olarak öğrencilere yapılacak yardımlara sarf edilir. Bu paralar millî bir bankada açtırılacak bir hesapta muhafaza edilir. Ve ilköğretim kurulunca uygun görülerek iki imza ile çekilir.

MADDE 91. — İlköğretimin bütün gelirleri ve 86 ncı maddede belirtilen giderleri «Personel masrafları hariç» her türlü resim ve vergiden ve dışarıdan ithal edilecek ders âlet ve levazımı Gümrük Resminden muaftır.

MADDE 92. — Okul yapım ve onarımıyla ilgili standart bina kısımlarının ve okulların gerekli donatım ve gereçleri, okul eşyası ve ders araçlarını vaktinde hazırlatmak veya tasarruf sağlamak veya öğrencileri besleme mevzuunu düzenlemek ve 87 ncı madde sözü geçen 3 yıllık plânların uygulanmasını kolaylaştırmak amaçlarıyla, 85 ncı maddede gösterilen asgari öde-

nekler gerçevesi içinde kalmak şartıyla, Millî Eğitim Bakanlığı üç yıla kadar gelecek yıllara geçici yüklemelere girişebilir.

Aynı konularda, illerde üç yıllık plânlarına uygun olarak 84 ncü ve 89 ncü maddelerde belirtilen gelirlerin asgari hadlerini aşmamak şartıyla gelecek yıllar için hazırlıklara girişmeye ve geçici yüklemeler yapmaya yetkilidirler.

TÜRLÜ HÜKÜMLER

MADDE 93. — Köylerde bu kanunla ilgili çeşitli hizmetler, Köy Kanunu ile mecburi sayılan işlerdendir.

MADDE 94. —Mecburi ilköğretim kurumlarına kayıt olunacak çocuklarla, bu kurumlara devam eden ve kurumlardan mezun olacak öğrencilere verilecek ve bu kurumlarda kullanılacak her çeşit belgelerle, bunların suretleri Damga Resmine tâbi değildir.

MADDE 95. — İlkokul öğretmenlerinin oturmaları için yapılmış ve yapılacak konutlardan köylerde olanlar, öğretmenlere parasız olarak tahsis olunur. Ve başka iş için kullanılamaz.

Şehir ve kasaba okulları içinde veya civarında öğretmen ve başöğretmenlerin oturmaları için yapılmış olan konutlar, aynı okulda görevli öğretmen ve başöğretmenlerden başkasına verilemez ve bunun haricinde, okul binalarının tamamı veya bir kısmı veya müstemilâtı konut olarak kullanılamaz.

Şehir ve kasabalardaki konutlara ait kira bedelleri il daimî komisyonlarına kararlaştırılır.

MADDE 96. — İlköğretim müdürleri ile ilkokul müdürleri ve müdür yardımcılarına ve tek öğretmenli okulların öğretmenlerine, idari hizmetlerine karşılık öğretmenlik aylığından başka ayda 50 liradan 150 liraya kadar Millî Eğitim Bakanlığınca ek görev tazminatı verilir.

GEÇİCİ MADDELER

GEÇİCİ MADDE 1. — 23 Eylül 1329 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkati, Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun 5 ncı maddesi ve aynı kanunun 13 ncü maddesini değiştiren 5522 sayılı Kanunun 1 ncı maddesi, 1702 sayılı Kanunun 8 ncı maddesi, 1778 sayılı Kanunun 3407 sayılı Kanun ile bu kanunun 3 ncü maddesinin 1 ncı fıkrasını değiştiren 7135 sayılı Kanun, 4274 sayılı Kanunun 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 27, 30, 59, 60, 67, 68, 69 ncü maddeleri, 5129, 5210, 5828, 5955 ve 5956 sayılı kanunlarla sözü geçen diğer kanunların bu kanuna mugayir hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yayımından önce yapılmış olan ve 5210 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi gereğince köy tüzel kişiliği adına tapuya bağlanmış bulunan köy okulları, arazi ve uygulama bahçelerinden; sonradan belediye teşkil edilen nahiye merkezleriyle köylerde belediyelerce el konulmuş olan okul binaları, sağlık memuru ve öğretmen evleri, uygulama bahçeleri ve okul arazisi özel idare veya köy tüzel kişiliklerine geçer.

Bu mallar Millî Eğitim Bakanlığının muvafakati alınmadıkça satılamaz ve başka hizmetlere tahsis olunamaz.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 15 yıl müddetle (15 ncı maddede yazılı şartları haiz öğretmen bulunmadığı takdirde) en az ortaokul ve muadili mezunlarından, 18 yaşını tamamlamış olanlardan açılacak kurslarda başarı gösterenler öğrenim durumlarına göre, kadro karşılığı ücretle muvakkat öğretmen tayin edilebilirler.

Muvakkat öğretmenlere tatil aylarında da ücretleri ödenir. Muvakkat öğretmenlikte geçen hizmet müktesep hak sayılmaz. Ancak, bunlardan en az iki yıl başarı ile çalışmış olanlardan, öğ-

retmen okulu bitirme imtihanını verenler asıl öğretmenliğe geçirilirler. Bu gibilerin muvakkat öğretmenlikte geçirdikleri müddetler ilk terfilerinde nazara alınır.

GEÇİCİ MADDE 4. — Millî Eğitim Bakanlığı bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 10 yıl içinde mecburi öğrenim çağında bulunan öğrencileri tamamen okula kavuşturmak için gerekli öğretmenleri yetiştirmek ve 87 nci maddede gösterilen esaslar dâhilinde ilköğrenim kurumlarını ve tesislerini hazırlamak ve bununla ilgili plânların zamanında uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür.

MADDE 97. — Bu kanunun malî hükümleri 1 Mart 1961 tarihinde, tâynile ilgili işleri 28 Şubat 1961 tarihinde, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 98. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

İktisat Komisyonu raporu

T. C.

Millî Birlik Komitesi

26 . 12 . 1960

İktisat Komisyonu

Esas No.: 2/119

Karar No.: 144

Millî Birlik Komitesi Yüksek Başkanlığına

Özgüneş Mehmet'in «İlköğretim ve eğitim kanunu teklifi» tetkik edilmek üzere komisyonumuza havale buyurulduğundan gerek tümü ve gerek maddeleri itibariyle incelendi, münakaşa ve müzakere edildi.

Tasarının mucip sebeplerine, gayesine, bu gaye uğrunda çeşitli fedakârlıklara katlanmanın lüzumuna hiçbir Türk aydınının itiraz etmesine imkân mevcut değildir. Diğer hususlardan sarfınazar edilse bile; sırf son on senelik demokrasi tecrübesinde okuyup yazma bilmiyen vatandaş çoğunluğunun hangi tesirlere mâruz bırakılmak istendiğinin ve bu kütlenin bahis konusu tesirler muvacehesindeki durumunun hatırlanması, memlekette ilköğretim dâvasının mümkün olan süratle halli zarureti ortaya koymaya kâfidir.

Ancak, hemen bütün meselelerde olduğu gibi, bu dâvanın halli de ilk hamlede nakdi imkânların hazırlanmasına vabeste bulunmaktadır. Tasarı, bu imkânları 84 ncü maddesi ile temine çalışılmaktadır.

Bahis konusu 84 ncü maddede sıralanan ilköğretim gelirlerinin en mühimmi ve asıl geliri sağlayacak olan şüphesiz, her yıl Devlet gelirlerinden ayrılacağı derpiş olunan % 4 lerdir.

Hal böyle olunca; burada iki husus üzerinde düşünmek gerekmektedir. Bunlardan birincisi; Devlet bütçesinin böyle nisbeti kanunla muayyen bir külfete tahammülü olup olmadığı, varidat tahsisinin yerinde sayılıp sayılamıyacağı, ikincisi de vazifenin asıl sahibi bulunan özel idarelerin bu dâvayı kendi imkânları ile tahakkuk ettirebilip ettiremeyeceğidir.

A) Devlet varidatından % 4 ünün tahsisi,

İlk nazarda % 4 nisbeti ehemmiyetsiz bir rakam gibi görünmektedir. Fakat, bu rakama her yıl ilköğretim müntesiplerine ödenen özlük haklar eklendiği zaman rakamının azameti (takriben $350 + 300 = 650$ milyon tezahür etmektedir. Öte yandan, malûm bulunduğu üzere, genel bütçenin takriben % 60 ı iç ve dış borçlar taksitleri, özlük haklar ve sair mukannen masraflar, gelecek yıllara sâri masraf taahhütleri dolayısıyla esasen seyyaliyetini kaybetmiş bulunmaktadır. Bu itibarla donmuş masraflar yüzdesine 4 daha eklerken çok müteyakkız davranılmalıdır.

Kaldı ki, vâridat tahsisi usulü, gayece ne olursa olsun, denenmiş ve mahzurları dolayısıyla reddedilmiş bir usuldür.

B) Özel idarelerin bu meseleyi kendi imkânları ile halledip edemiyebilecekleri

Yukarıda da temas edildiği üzere, ilköğretim meselesi hemen bütün dünyada mahallî idarelerin vazifeleri meyanındadır. Öteden beri memleketimizdeki tatbikat da bu istikamette olup, mahallî idarelerin malî vaziyetleri nazara alınarak son zamanlarda, ilkokul öğretmenlerinin aylıkları umumi bütçeye yüklenmiştir.

Öte yandan; son günlerde Hükümet çevrelerinde, özel idarelerin asıl gelir kaynaklarını teşkil eden Bina ve Arazi vergilerinin hasılatının artırılması için bâzı şeyler düşünüldüğü ve bu arada aynı vergiler hasılatının Hazineye devrinin de derpiş olunduğu malûmdur. Ancak, bu mevzuda yapılmakta olan tetkikler ve müzakereler henüz sonuçlanmamıştır.

Bu tetkikat sonunda (ki, matrahlarında yapılacak değişikliklerle bu vergiler hasılatının 400 milyon liraya balığ olacağı tahmin edilmektedir) işbu gelirler Hazineye alındığı takdirde, bahis konusu % 4 ü ödemek belki Hazine için kolay olabilecektir; aksine, bu şekilde gelişen kaynak özel idarelere bırakıldığı takdirde ise bu idarelerin, projeyi tahakkuk ettirmek için gerek bütçeden verilecek % 4 e ihtiyaçları kalmıyacaktır.

Bu düşüncelere binaen İlköğretim ve eğitim kanunu tasarısının müzakeresinin, Bina ve Arazi vergilerinde yapılması düşünülen değişikliğin tahakkukuna tâlik edilmesinin uygun olacağı mülâhaza olunmamaktadır.

Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

İktisat Komisyonu Başkanı

Kuytak Fikret

Üye

Aksoyoğlu Refet

Üye

Karavelioğlu Kâmil

Üye

Karaman Suphi

Üye

Özkaya M. Şükran

T. C.

Millî Birlik Komitesi

İktisat Komisyonu

Esas No. 1/173

1 . 1961

Millî Birlik Komitesi Yüksek Başkanlığına

Hükümetçe hazırlanan «Arazi Vergisine matrah olan arazi kıymetlerinin ve Bina Vergisine matrah olan binaların gayrisâfi iratlarının değiştirilmesine dair kanun tasarısı» komisyonumuza havale olunmakla; Maliye Bakanlığı temsileileri ile birlikte tetkik ve müzakere olundu.

Gerekçesinde ileri sürülen sebepler muvacehesinde, kanunun tümü itibariyle kabulü, ancak maddelerinin ilişik şekilde tadili kararlaştırıldı.

Maddelerde, komisyonumuzca yapılan değişiklikler aşağıdaki şekilde hulâsa olunabilir :

1. Birinci madde esas itibariyle kabul olunmuş; ancak arazi kıymetlerine ve bina gayrisâfi iratlarına tatbiki derpiş olunan misiller, yüksek bulunarak, tasarıda gösterilen şekilde indirilmiştir.

Ayrıca; madde daha vazıh şekilde yeniden kaleme alınmış ve bu misillerin «yeniden genel tahrir yapıp neticelerinin uygulanacağı yıla kadar» tatbik edileceğini gösterir bir hüküm ilâve olunmuştur.

2. Hükümet tasarısının 2 nci maddesi, ikinci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

3. Hükümet tasarısının 3 ncü maddesi yeniden yazılmış; esasen Bina Vergisi Kanununda mevcudolduğu düşünülerek bâzı hükümler (3 yıllık muafiyet gibi) maddeden çıkarılmıştır.

4. Bahis konusu misillerin ,Gelir, Kurumlar, Veraset ve İntikal vergileri ile Tapu ve Kadastro haneları tatbikatında nazara alınmayacağı hükmü; geçici birinci madde olarak tedvin edilmiştir.

5. Hükümet tasarısının geçici birinci maddesi; geçici ikinci madde olarak aynen alınmıştır.

6. Hükümet tasarısının geçici ikinci maddesi, geçici üçüncü madde olarak yeniden yazılmıştır.

7. Hükümet tasarısının geçici üçüncü maddesi çıkarılmıştır. Vergi Usul Kanununun değiştirilmesi sırasında genel tahririn acele yapılması derpiş edildiğinden bu maddenin muhafazasına lüzumu görülmemiştir.

8. Hükümet tasarısının geçici 4 ncü maddesi aynı numara ile muhafaza olunmuştur.

9. Hükümet tasarısının 4, 5 ve 6 ncı maddeleri aynen ve aynı numaralarla kabul olunmuştur.

Millî Birlik Komitesine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İktisat Komisyonu Başkanı

Kuytak Fikret

Üye

Aksoyoğlu Refet

Üye

Karavelioğlu Kâmil

Üye

Karaman Suphi

Üye

Özkaya M. Sükran

HÜKÜMETİN TASARISI

Arazi Vergisine matrah olan arazi kıymetlerinin ve Bina Vergisine matrah olan binaların gayrisâfi iratlarının değiştirilmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — A) Arazi ve arsaların 1 Haziran 1942 tarihinden evvel tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kayıtlı kıymetleri (15) misline çıkarılmıştır.

1 Haziran 1942 tarihinden sonra tahrir veya tadil suretiyle kıymetleri yeniden takdir edilmiş olan arazi ve arsaların 1 Haziran 1942 tarihinden evvelki kayıtlı kıymetleri kabul edilir. Bunlar da (15) misline çıkarılır.

B) Binalarda : 1 Haziran 1942 tarihinden evvel tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kayıtlı gayrisâfi iratlara mesken olarak kullanılanlarda (5) diğerlerinde (6) misil, 1 Haziran 1942 (dâhil) tarihiyle 28 Şubat 1947 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kayıtlı gayrisâfi iratlara mesken olarak kullanılanlarda (4), diğerlerinde (5) misil, 1 Mart 1947 (dâhil) tarihiyle 11 Mayıs 1953 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kayıtlı gayrisâfi iratlara mesken olarak kullanılanlarda (2), diğerlerinde (3) misil tatbik edilir.

12 Mayıs 1953 tarihinden sonra tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan gayrisâfi iratlara misil tatbik edilmez.

Yeniden kıymet ve gayrisâfi irat takdirini gerektirmiyen ifraz ve taksimlerde mefuruz parçalara düşen kıymet ve gayrisâfi iratlara yukardaki fıkralarda yazılı misiller tatbik olunur.

MADDE 2. — 1833 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin a, b, c, ç, e ve f fıkralarında yazılı muafiyetlerden istifade için arazinin mezkûr maddede yazılı cihetlere tahsis edilmiş olduğunun ilgili vergi dairesine yılı içinde beyanname ile bildirilmesi şarttır, muafiyetler

İKTİSAT KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Arazi ve Bina vergilerinin matrahlarına uygulanacak misiller hakkında Kanun

MADDE 1. — 1961 bütçe yılı başından itibaren yeniden genel tahrir yapılp bu tahrir neticelerinin uygulanacağı yıla kadar, Arazi ve Bina vergilerine matrah olacak kıymet ve gayrisâfi iratlar, bu vergilerin hesabında :

A) Arazi ve arsalar da :

1. 1 Haziran 1942 den önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan kıymetlerin 10 misli;

2. Kıymetleri 1 Haziran 1942 den sonra tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunanların 1 Haziran 1942 tarihinden evvelki vergi kıymetlerinin 10 misli;

B) Binalarda :

1. 1 Haziran 1942 tarihinden önce tesbit edilmiş bulunan gayrisâfi iratların, mesken olarak kullanılanlarda (3), diğerlerinde (5) misli;

2. 1 Haziran 1942 (dâhil) ile 28.2.1947 (dâhil) tarihleri arasında takdir edilmiş gayrisâfi iratların mesken olarak kullanılan binalarda (2), diğerlerinde (4) misli;

3. 1 Mart 1947 (dâhil) ve 11.5.1953 (dâhil) tarihleri arasında takdir edilmiş gayrisâfi iratların, mesken olarak kullanılan binalarda (2), diğerlerinde (3) misli;

Olarak matrah ittihaz olunur.

12.5.1953 (dâhil) tarihinden sonra tesbit edilmiş olan bina gayrisâfi iratlarına ve mektum kalmış olmaları dolayısıyla 1.6.1942 den önceki kıymeti bulunmayan arazi ve arsaların, 1.6.1942 den sonra takdir edilmiş bulunan kıymetlerine misil uygulanmaz.

Yeniden kıymet veya gayrisâfi irat takdirini gerektirmeye ifraz ve taksimlerde, parçalara düşen kıymet veya gayrisâfi iratlara yukarda yazılı misiller tatbik olunur.

MADDE 2. — Hükümet tasarısının 2 nci maddesi kabul edilmiştir.

arazinin tâyin olunan cihetlere tahsis edildiği yılı takibeden malî yıldan başlar. Yılı içinde beyannama verilmezse muafiyet beyannamenin verildiği yılı takibeden malî yıldan muteber olur. Bu takdirde beyannamenin verildiği malî yılın sonuna kadar geçen yıllara ait muafiyet hakkı düşer. Muafiyetleri sona eren arazi, muafiyetin bitimini takibeden malî yıldan itibaren vergiye tâbi tutulur.

MADDE 3. — 1 Mart 1961 tarihinden sonra inşasına başlanan ve mesken olarak kullanılan binalar (3) yıl, sahibinin ikamet ettiği daire ve binalar (10) yıl süre ile Bina Vergisinden ve Bina Vergisiyle birlikte alınmakta olan Buhran ve Savunma vergilerinden muafıdır. Sahibinin; hastalık, iş ve memuriyet nakli gibi sebeplerle meskeninin bulunduğu yerden başka bir yere gitmesi ve bu mahalli mesken olarak kullanılmak şartıyla kiraya vermesi muafiyet hakkının düşmesini gerektirmez.

Apartmanların bir veya birkaç dairesinin meskenden gayri maksatlara tahsisi halinde bu kısımların 1837 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmü baki kalmak şartıyla muafiyet hakları düşer.

Mevcut binalara yapılacak ilâveler yeni inşaat sayılır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Mülga 5228 sayılı Kanunun 7 nci ve 6188 sayılı Kanunun 13 ncü maddeleri gereğince muafiyetten istifade ettirilmiş olan binaların bu muafiyetleri mahfuzdur.

GEÇİCİ MADDE 2. — Birinci madde gereğince bulunan gayrisâfi iratların 1837 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 7 nci fıkrasında yazılı binaların muafiyetine esas olan gayrisâfi irat miktarlarını aşmış olması bu binaların muafiyetine hâlel getirmez.

GEÇİCİ MADDE 3. — Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde tahrir hazırlıkları ikmal edilerek İçişleri ve Maliye bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yö-

MADDE 3. — 1 Mart 1961 (dâhil) tarihinden sonra inşasına başlanan binaların (bina apartman ise dairenin) sahiplerince mesken olarak kullanılması halinde 1837 sayılı Kanunun değişik 4 ncü maddesinde yazılı üç yıllık muafiyet aynı kanunun 6 ncı maddesindeki beyan zamanında yapılmak kaydıyla (10) yıl olarak uygulanır ve bu binalardan, aynı süre içinde Müdafaa ve Buhran vergileri alınmaz.

Apartmanların bir veya birkaç dairesinin meskenden gayri maksatlara tahsisi halinde bu kısımların, 1837 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmü baki kalmak şartıyla 10 yıllık muafiyetleri düşer.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanun gereğince arazi ve arsa kıymetleri ile bina gayrisâfi iratlarına tatbik edilecek misiller; Gelir, Kurumlar, Veraset ve İntikal vergileri ile 5887 sayılı Kanun gereğince alınmakta olan Tapu ve Kadastro harçlarının tatbikında nazarı itibara alınmaz.

GEÇİCİ MADDE 2. — Hükümet tasarısının geçici birinci maddesi ikinci geçici madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanun gereğince misil tatbiki suretiyle gayrisâfi iratların yükselmesi sebebiyle; 1837 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 7 nci fıkrasında yazılı binaların

Hü.

netmeliğe göre arazi ve bina tahririne başlanır. Bu tahrir masraflarını karşılamak üzere her vilâyet bina ve arazi gelirinden Maliye ve İçişleri bakanlıklarınca tesbit edilecek miktarlar tefrik edilerek bir fonda toplanır. Bu fondan tahrir masraflarına tediye olunur.

GEÇİCİ MADDE 4. — 1961 yılı için hususi muhasebe bütçelerine, il yollarına karayollarınca vâkı masraflar karşılığı, Bayındırlık Bakanlığınca bildirilen miktar tahsisat konur ve Karayolları emrine Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına yatırılır.

MADDE 4. — 6188 sayılı Bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki Kanunun 13 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5. — Bu kanun 1 Mart 1961 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

28 . 12 . 1960

İktisat Ko.

istisnaiyete esas olan gayrisâfi irat miktarlarını aşmış olması bu binaların istisnaiyetine hâlel getirmez.

GEÇİCİ MADDE 4. — Hükümet tasarısının geçici 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümet tasarısının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümet tasarısının 5 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Hükümet tasarısının 6 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.